$[2000/10/22~v3.01~Landscape~Pages~(DPC)]\\ [2016/05/21~v2.44~Cross-referencing~by~name~of~section]$

śrīmadbhagavadgītā

For Personal Use Only Not For Commercial Printing/Distribution

Contents

ny	AsaH	1	
dh	yAnam	2	
1	prathamOZdhyAyaH	5	
2	dvitIyOZdhyAyaH	9	
3	tRutIyOZdhyAyaH	17	
4	caturthOZdhyAyaH	21	
5	pa~jcamOZdhyAyaH	25	
6	ShaShThOZdhyAyaH	29	
7	saptamOZdhyAyaH	33	
8	aShTamOZdhyAyaH	37	
9	navamOZdhyAyaH	41	
10	daSamOZdhyAyaH	4 5	
11	EkAdaSOZdhyAyaH	49	
12	dvAdaSOZdhyAyaH	57	
13	trayOdaSOZdhyAyaH	59	
14	14 caturdaSOZdhyAyaH		
15	15 pa~jcadaSOZdhyAyaH		
16	16 ShODaSOZdhyAyaH		
17	17 saptadaSOZdhyAyaH		

18 aShTAdaSOZdhyAyaH	79
19 gItArthasa~ggrahaH	87
20 gItAmAhAtmyam	91

śrīmadbhagavadgītā

∥nyāsaḥ∥

∥karanyāsaḥ∥

om asya śrīmadbhagavadgītāmālāmantrasya!

bhagavānvēdavyāsa ṛṣiḥ! anuṣṭup chandaḥ!

śrīkṛṣṇa paramātmā dēvatā!

aśōcyānanvaśōcastvaṃ prajñāvādāṃśca bhāṣasē iti bījam!

sarvadharmān parityajya māmēkaṃ śaraṇaṃ vraja iti śaktiḥ!

ahaṃ tvā sarvapāpēbhyō mōkṣayiṣyāmi mā śuca iti kīlakam!

nainaṃ chindanti śastrāṇi nainaṃ dahati pāvaka ityaṅguṣṭhābhyāṃ namaḥ!

na cainaṃ klēdayantyāpō na śōṣayati māruta iti tarjanībhyāṃ namaḥ!

acchēdyōSyamadāhyōSyamaklēdyōSśōṣya ēva ca iti madhyamābhyāṃ namaḥ! nityaḥ sarvagataḥ sthāṇuracalōSyaṃ sanātana ityanāmikābhyāṃ namaḥ! paśya mē pārtha rūpāṇi śataśōStha sahasraśa iti kaniṣṭhikābhyāṃ namaḥ! nānāvidhāni~divyāni~nānāvarṇākṛtīni ca~iti~karatalakarapṛṣṭhābhyāṃ~n

∥iti karanyāsaḥ∥

∥hṛdayādi nyāsaḥ∥

nainam chindanti śastrāni nainam dahati pāvaka iti hrdayāya namahl na cainam klēdayantyāpō na śōsayati māruta iti śirasē svāhāl acchēdyō Syamadāhyō Syamaklēdyō Sśōsya ēva cēti śikhāyai vasaţı nityah sarvagatah sthānuracalōSyam sanātana iti kavacāya hum! paśya mē pārth rūpāṇi śataśōStha sahasraśa iti nētratrayāya vauṣaṭl nānāvidhāni divyāni nānāvarnākrtīni cēti astrāya phatl ∥śrīkrsnaprītyarthē pāthē viniyōgah∥

||dhyānam||

om parthaya pratibodhitam bhagavata narayanena svayam vyāsēna grathitām purānamuninā madhyē mahābhāratam I advaitāmrtavarsinīm bhagavatīmastādaśādhyāyinīm amba tvāmanusandadhāmi bhagavadgītē bhavēdvēsinīm ||1||

namōSstu tē vyāsa viśālabuddhē phullāravindāyatapatranētra I yēna tvayā bhāratatailapūrnah prajvālitō jñānamayah pradīpah ∥2∥

prapannapārijātāya totravētraikapānayē I jñānamudrāya krsnāya gītāmrtaduhē namah ||3||

sarvopanisado gavo dogdha gopala-nandanah I pārthō vatsah sudhīrbhōktā dugdham gītāmrtam mahat ||4||

vasudēvasutam dēvam kamsacānūramardanam I dēvakīparamānandam krsnam vandē jagadgurum ||5||

bhīsmadronatatā jayadrathajalā gāndhāranīlotpalā śalyagrāhavatī krpēna vahanī karnēna vēlākulā I aśvatthāmavikarnaghōramakarā duryōdhanāvartinī sõttīrnā khalu pāndavai rananadī kaivartakah kēśavah 11611

pārāśaryavacah sarōjamamalam gītārthagandhōtkatam nānākhyānakakēsaram harikathāsambōdhanābōdhitam I lōkē sajjanasatpadairaharahah pēpīyamānam mudā bhūyādbhāratapankajam kalimalapradhvamsi nah śrēvasē | 17 | 1 mūkam karōti vācālam paṅgum laṅghayatē girim I yatkṛpā tamaham vandē paramānandamādhavam IIsII

yam brahmā varuņēndra-rudra-marutaḥ stuvanti divyaiḥ stavaiḥ vēdaiḥ sāṅga-pada-kramōpaniṣadairgāyanti yam sāmagāḥ l dhyānāvasthita-tadgatēna manasā paśyanti yam yōginaḥ yasyāntam na viduḥ surāsura-gaṇā dēvāya tasmai namaḥ 🎚 🖁

nārāyaṇaṃ namaskṛtya naraṃ caiva narōttamam | dēvīṃ sarasvatīṃ vyāsaṃ tatō jayamudīrayēt ||10||

|| prathamoSdhyayah||

dhrtarāstra uvāca

dharmakṣētrē kurukṣētrē samavētā yuyutsavaḥ I māmakāḥ pāṇḍavāścaiva kimakurvata sañjaya III

sañjaya uvāca

dṛṣṭvā tu pāṇḍavānīkaṃ vyūḍhaṃ duryōdhanastadā l ācāryamupasaṅgamya rājā vacanamabravīt ||2||

paśyaitām pāṇḍuputrāṇāmācārya mahatīm camūm l vyūḍhām drupadaputrēṇa tava śiṣyēṇa dhīmatā l3 l

atra śūrā mahēṣvāsā bhīmārjunasamā yudhi | yuyudhānō virāṭaśca drupadaśca mahārathaḥ ||4||

dhṛṣṭakētuścēkitānaḥ kāśirājaśca vīryavān l purujit kuntibhōjaśca śaibyaśca narapuṅgavaḥ IIsII

yudhāmanyuśca vikrānta uttamaujāśca vīryavān I saubhadrō draupadēyāśca sarva ēva mahārathāḥ II6II

asmākam tu viśiṣṭā yē tānnibōdha dvijōttama l nāyakā mama sainyasya samjñārtham tān bravīmi tē ||7||

bhavān bhīṣmaśca karṇaśca kṛpaśca samitiñjayaḥ l aśvatthāmā vikarṇaśca saumadattistathaiva ca llall

anyē ca bahavaḥ śūrā madarthē tyaktajīvitāḥ l nānāśastrapraharaṇāḥ sarvē yuddhaviśāradāḥ lol

aparyāptam tadasmākam balam bhīsmābhiraksitam I paryāptam tvidamētēṣām balam bhīmābhirakṣitam ||10|| ayanēsu ca sarvēsu yathābhāgamavasthitāh I bhīsmamēvābhiraksantu bhavantah sarva ēva hi ||11|| tasya sanjanayan harsam kuruvrddhah pitamahah I simhanādam vinadyōccaih śankham dadhmau pratāpavān ||12|| tatah śańkhāśca bhēryaśca panavānakagōmukhāh | sahasaivābhyahanyanta sa śabdastumulōSbhavat ||13|| tatah śvētairhayairyuktē mahati syandanē sthitau I mādhavah pāndavaścaiva divyau śankhau pradadhmatuh 1141 pāncajanyam hrsīkēśo dēvadattam dhananjayah I paundram dadhmau mahāśankham bhīmakarmā vṛkōdarah #15# anantavijayam rājā kuntīputrō yudhisthirah I nakulah sahadēvaśca sughōsamanipuspakau | | 16 | | kāśyaśca paramēṣvāsaḥ śikhaṇḍī ca mahārathaḥ I dhrstadyumnō virātaśca sātyakiścāparājitah ||17|| drupadō draupadēyāśca sarvaśah prthivīpatē I saubhadraśca mahābāhuh śaṅkhān dadhmuh prthak prthak | 18 | | sa ghōsō dhārtarāstrānām hrdayāni vyadārayat I nabhaśca prthivīm caiva tumulō vyanunādayan ||19|| atha vyavasthitān dṛṣṭvā dhārtarāṣṭrān kapidhvajaḥ I pravrttē śastrasampātē dhanurudyamya pāndavah | |20 ||

pravṛttē śastrasampātē dhanurudyamya pāṇḍavaḥ ||20||
hṛṣīkēśaṃ tadā vākyamidamāha mahīpatē |
arjuna uvāca
sēnayōrubhayōrmadhyē rathaṃ sthāpaya mēScyuta ||21||

yāvadētānnirīkṣēShaṃ yōddhukāmānavasthitān l kairmayā saha yōddhavyamasmin raṇasamudyamē ||22|| yōtsyamānānavēkṣēShaṃ ya ētēStra samāgatāḥ l dhārtarāṣṭrasya durbuddhēryuddhē priyacikīrṣavaḥ ||23||

sañjaya uvāca

ēvamuktō hṛṣīkēśō guḍākēśēna bhārata | sēnayōrubhayōrmadhyē sthāpayitvā rathōttamam ||24||

bhīṣmadrōṇapramukhataḥ sarvēṣāṃ ca mahīkṣitām l uvāca pārtha paśyaitān samavētān kurūniti l25 l

tatrāpaśyat sthitān pārthaḥ pitrnatha pitāmahān l ācāryān mātulān bhrātrn putrān pautrān sakhīṃstathā ||26||

śvaśurān suhṛdaścaiva sēnayōrubhayōrapi l tān samīkṣya sa kauntēyaḥ sarvān bandhūnavasthitān ||27||

kṛpayā parayāSSviṣṭō viṣīdannidamabravīt I

arjuna uvāca

dṛṣṭvēmam svajanam kṛṣṇa yuyutsum samupasthitam ||28||

sīdanti mama gātrāņi mukham ca pariśuṣyati l vēpathuśca śarīrē mē rōmaharṣaśca jāyatē ||29|

gāṇḍīvaṃ sraṃsatē hastāt tvakcaiva paridahyatē I na ca śaknōmyavasthātuṃ bhramatīva ca mē manaḥ ||30||

nimittāni ca paśyāmi viparītāni kēśava I na ca śrēyōSnupaśyāmi hatvā svajanamāhavē ||31||

na kāṅkṣē vijayaṃ kṛṣṇa na ca rājyaṃ sukhāni ca l kiṃ nō rājyēna gōvinda kiṃ bhōgairjīvitēna vā 🛚 🖂 🗸

ācāryāḥ pitaraḥ putrāstathaiva ca pitāmahāḥ I mātulāḥ śvaśurāḥ pautrāḥ śyālāḥ sambandhinastathā ||34||

ētānna hantumicchāmi ghnatōSpi madhusūdana I api trailōkyarājyasya hētōḥ kiṃ nu mahīkṛtē II35 II

nihatya dhārtarāṣṭrānnaḥ kā prītiḥ syājjanārdana | pāpamēvऽऽśrayēdasmān hatvaitānātatāyinaḥ ||36||

tasmānn 55rhā vayam hantum dhārtarāṣṭrān svabāndhavān I svajanam hi katham hatvā sukhinah syāma mādhava II 37 II

yadyapyētē na paśyanti lōbhōpahatacētasaḥ l kulakṣayakṛtam dōṣam mitradrōhē ca pātakam ||38||

katham na jñēyamasmābhih pāpādasmānnivartitum l kulakṣayakṛtam dōṣam prapaśyadbhirjanārdana 🛚 39 🖡

kulakṣayē praṇaśyanti kuladharmāḥ sanātanāḥ l dharmē nastē kulam krtsnamadharmōSbhibhavatyuta ||40||

adharmābhibhavāt kṛṣṇa praduṣyanti kulastriyaḥ I strīṣu duṣṭāsu vārṣṇēya jāyatē varṇasaṅkaraḥ II41 II

sankarō narakāyaiva kulaghnānām kulasya ca l patanti pitarō hyēsām luptapindōdakakriyāh #42#

dōṣairētaiḥ kulaghnānāṃ varṇasaṅkarakārakaiḥ lutsādyantē jātidharmāḥ kuladharmāśca śāśvatāḥ lal

utsannakuladharmāṇāṃ manuṣyāṇāṃ janārdana I narakē niyataṃ vāsō bhavatītyanuśuśruma II44 II

ahō bata mahatpāpam kartum vyavasitā vayam l yadrājyasukhalōbhēna hantum svajanamudyatāḥ ||45||

yadi māmapratīkāram aśastram śastrapāṇayah l
 dhārtarāṣṭrā raṇē hanyustanmē kṣēmataram bhavēt $\|_{46}\|$

sañjaya uvāca

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṃ yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasaṃvādē arjunaviṣādayōgō nāma prathamōऽdhyāyaḥ∥

|| dvitīyō Sdhyāyaḥ ||

sañjaya uvāca

tam tathā kṛpayāSSviṣṭam aśrupūrṇākulēkṣaṇam I viṣīdantamidam vākyamuvāca madhusūdanaḥ III

śrībhagavānuvāca

kutastvā kaśmalamidam viṣamē samupasthitam I anāryajuṣṭamasvargyamakīrtikaramarjuna II2II

klaibyam mā sma gamaḥ pārtha naitattvayyupapadyatē I kṣudram hṛdayadaurbalyam tyaktvōttiṣṭha parantapa II3II

arjuna uvāca

katham bhīşmamaham sankhyē drōṇam ca madhusūdana I işubhih pratiyōtsyāmi pūjārhāvarisūdana II4II

gurūnahatvā hi mahānubhāvān śrēyō bhōktuṃ bhaikṣyamapīha lōkē I hatvāSrthakāmāṃstu gurūnihaiva bhuñjīya bhōgān rudhirapradigdhān IIsII

na caitadvidmaḥ katarannō garīyō yadvā jayēma yadi vā nō jayēyuḥ I yānēva hatvā na jijīviṣāmaḥ tēSvasthitāh pramukhē dhārtarāstrāh II6II

kārpaṇyadōṣōpahatasvabhāvaḥ pṛcchāmi tvāṃ dharmasammūḍhacētāḥ I yacchrēyaḥ syānniścitaṃ brūhi tanmē śiṣyastēShaṃ śādhi māṃ tvāṃ prapannam II7II na hi prapaśyāmi mamāpanudyādyacchōkamucchōṣaṇamindriyāṇām l avāpya bhūmāvasapatnamṛddham rājyaṃ surāṇāmapi cऽSdhipatyam llall

sañjaya uvāca

ēvamuktvā hṛṣīkēśaṃ guḍākēśaḥ parantapa I na yōtsya iti gōvindamuktvā tūṣṇīṃ babhūva ha IIall

tamuvāca hṛṣīkēśaḥ prahasanniva bhārata | sēnayōrubhayōrmadhyē viṣīdantamidaṃ vacaḥ ||10||

śrībhagavānuvāca

aśōcyānanvaśōcastvam prajñāvādāmśca bhāṣasē I gatāsūnagatāsūmśca nānuśōcanti paṇḍitāḥ ||11||

na tvēvāham jātu n55sam na tvam nēmē janādhipāḥ l na caiva na bhaviṣyāmaḥ sarvē vayamataḥ param ||12||

dēhinōSsmin yathā dēhē kaumāram yauvanam jarā l tathā dēhāntaraprāptirdhīrastatra na muhyati ||13||

mātrāsparśāstu kauntēya śītōṣṇasukhaduḥkhadāḥ l āgamāpāyinōSnityāstāṃstitikṣasva bhārata ||14||

yam hi na vyathayantyētē puruṣam puruṣarṣabha l samaduḥkhasukham dhīram sōSmṛtatvāya kalpatē ∥₁₅∥

nāsatō vidyatē bhāvō nābhāvō vidyatē sataḥ l ubhayōrapi dṛṣṭōSntastvanayōstattvadarśibhiḥ ||16||

avināśi tu tadviddhi yēna sarvamidam tatam I vināśamavyayasyāsya na kaścit kartumarhati ||17||

antavanta imē dēhā nityasyōktāḥ śarīriṇaḥ l anāśinōSpramēyasya tasmādyudhyasva bhārata ||18||

ya ēnam vētti hantāram yaścainam manyatē hatam lubhau tau na vijānītō nāyam hanti na hanyatē ||19||

na jāyatē mriyatē vā kadācit nāyam bhūtvā bhavitā vā na bhūyah l ajō nityah śāśvatō Syam purāṇō na hanyatē hanyamānē śarīrē ||20||

vēdāvināśinam nityam ya ēnamajamavyayam ∣ katham sa puruṣaḥ pārtha kam ghātayati hanti kam ∥21∥

vāsāṃsi jīrṇāni yathā vihāya navāni gṛhṇāti narōSparāṇi l tathā śarīrāṇi vihāya jīrṇāni anyāni saṃyāti navāni dēhī ||22||

nainam chindanti śastrāṇi nainam dahati pāvakaḥ l na cainam klēdayantyāpō na śōṣayati mārutaḥ l23 l

acchēdyōSyamadāhyōSyamaklēdyōSśōṣya ēva ca I nityaḥ sarvagataḥ sthāṇuracalōSyaṃ sanātanaḥ ||24||

avyaktōSyamacintyōSyamavikāryōSyamucyatē l tasmādēvam viditvainam nānuśōcitumarhasi ||25||

atha cainam nityajātam nityam vā manyasē mṛtam l tathāSpi tvam mahābāhō naivam śōcitumarhasi l26 l

jātasya hi dhruvō mṛtyurdhruvaṃ janma mṛtasya ca l tasmādaparihāryēSrthē na tvaṃ śōcitumarhasi ||27||

avyaktādīni bhūtāni vyaktamadhyāni bhārata l ${\tt avyaktanidhanānyeva}$ tatra kā paridevanā ${\tt \|28\,\|}$

āścaryavatpaśyati kaścidēnam āścaryavadvadati tathaiva cānyaḥ I āścaryavaccainamanyaḥ śṛṇōti śrutvāSpyēnam vēda na caiva kaścit ||29||

dēhī nityamavadhyōSyam dēhē sarvasya bhārata l tasmāt sarvāṇi bhūtāni na tvam śōcitumarhasi ||30||

svadharmamapi cāvēkṣya na vikampitumarhasi I

```
dharmyāddhi yuddhācchrēyōSnyat kṣatriyasya na vidyatē ||31||
```

yadrcchayā cōpapannam svargadvāramapāvṛtam | sukhinaḥ kṣatriyāḥ pārtha labhantē yuddhamīdṛśam ||32||

atha cēttvamimam dharmyam saṅgrāmam na kariṣyasi lataḥ svadharmam kīrtim ca hitvā pāpamavāpsyasi las l

akīrtim cāpi bhūtāni kathayiṣyanti tē Svyayām I sambhāvitasya cākīrtirmaranādatiricyatē ||34||

bhayādraṇāduparataṃ maṃsyantē tvāṃ mahārathāḥ I yēṣām ca tvam bahumatō bhūtvā yāsyasi lāghavam ||35||

avācyavādāṃśca bahūn vadiṣyanti tavāhitāḥ I nindantastava sāmarthyaṃ tatō duḥkhataraṃ nu kim ||36||

hatō vā prāpsyasi svargam jitvā vā bhōkṣyasē mahīm l tasmāduttiṣṭha kauntēya yuddhāya kṛtaniścayaḥ ||37||

sukhaduḥkhē samē kṛtvā lābhālābhau jayājayau l tatō yuddhāya yujyasva naivaṃ pāpamavāpsyasi ||38||

ēṣā tēSbhihitā sāṅkhyē buddhiryōgē tvimāṃ śṛṇu l buddhyā yuktō yayā pārtha karmabandhaṃ prahāsyasi ||39||

nēhābhikramanāśō\$sti pratyavāyō na vidyatē | svalpamapyasya dharmasya trāyatē mahatō bhayāt ||40||

vyavasāyātmikā buddhirēkēha kurunandana | bahuśākhā hyanantāśca buddhayōSvyavasāyinām ||41||

yāmimām puṣpitām vācam pravadantyavipaścitah l vēdavādaratāh pārtha nānyadastīti vādinah lal

kāmātmānaḥ svargaparā janmakarmaphalapradām | kriyāviśēṣabahulāṃ bhōgaiśvaryagatiṃ prati ||43||

bhōgaiśvaryaprasaktānām tayāSpahṛtacētasām I

vyavasāyātmikā buddhih samādhau na vidhīyatē ||44||

traiguņyaviṣayā vēdā nistraiguņyō bhavārjuna l nirdvandvō nityasattvasthō niryōgaksēma ātmavān lasl

yāvānartha udapānē sarvataḥ samplutōdakē l tāvān sarvēsu vēdēsu brāhmanasya vijānatah ||46||

karmaņyēvādhikārastē mā phalēsu kadācana I mā karmaphalahēturbhūrmā tē saṅgōSstvakarmaṇi ||47||

yōgasthaḥ kuru karmāṇi saṅgaṃ tyaktvā dhanañjaya I siddhyasiddhyōh samō bhūtvā samatvam yōga ucyatē ||48||

dūrēņa hyavaram karma buddhiyōgāddhanañjaya l buddhau śaraṇamanviccha kṛpaṇāḥ phalahētavaḥ ||49||

buddhiyuktō jahātīha ubhē sukṛtaduṣkṛtē I tasmādyōgāya yujyasva yōgaḥ karmasu kauśalam #50#

karmajam buddhiyuktā hi phalam tyaktvā manīṣiṇaḥ l janmabandhavinirmuktāḥ padam gacchantyanāmayam l51 l

yadā tē mōhakalilam buddhirvyatitariṣyati l tadā gantāsi nirvēdam śrōtavyasya śrutasya ca ||52||

śrutivipratipannā tē yadā sthāsyati niścalā I samādhāvacalā buddhistadā yōgamavāpsyasi ||53||

arjuna uvāca

sthitaprajñasya kā bhāṣā samādhisthasya kēśava | sthitadhīḥ kiṃ prabhāṣēta kimāsīta vrajēta kim ||54||

śrībhagavānuvāca

prajahāti yadā kāmān sarvān pārtha manōgatān lātmanyēvSStmanā tuṣṭaḥ sthitaprajñastadōcyatē ||55||

duḥkhēṣvanudvignamanāḥ sukhēṣu vigataspṛhaḥ l vītarāgabhayakrōdhaḥ sthitadhīrmunirucyatē ||56|| yaḥ sarvatrānabhisnēhastat tat prāpya śubhāśubham I nābhinandati na dvēṣṭi tasya prajñā pratiṣṭhitā II 57 II

yadā saṃharatē cāyaṃ kūrmōSṅgānīva sarvaśaḥ l indriyāṇīndriyārthēSbhyastasya prajñā pratiṣṭhitā ||58||

viṣayā vinivartantē nirāhārasya dēhinaḥ l rasavarjaṃ rasōSpyasya paraṃ dṛṣṭvā nivartatē ||59||

yatatō hyapi kauntēya puruṣasya vipaścitaḥ l indriyāni pramāthīni haranti prasabham manah lol

tāni sarvāṇi saṃyamya yukta āsīta matparaḥ l vaśē hi yasyēndriyāṇi tasya prajñā pratiṣṭhitā l61 l

dhyāyatō viṣayān puṃsaḥ saṅgastēṣūpajāyatē l saṅgāt sañjāyatē kāmaḥ kāmāt krōdhōSbhijāyatē l62 l

krōdhādbhavati sammōhaḥ sammōhāt smṛtivibhramaḥ I smṛtibhraṃśād-buddhināśō buddhināśāt praṇaśyati II 63 II

rāgadvēṣaviyuktaistu viṣayānindriyaiścaran l ātmavaśyairvidhēyātmā prasādamadhigacchati ||64||

prasādē sarvaduḥkhānāṃ hānirasyōpajāyatē $\parallel$ prasannacētasō hyāśu buddhiḥ paryavatiṣṭhatē $\parallel$ 65 $\parallel$

nāsti buddhirayuktasya na cāyuktasya bhāvanā I na cābhāvayataḥ śāntiraśāntasya kutaḥ sukham II 66 II

indriyāṇāṃ hi caratāṃ yanmanōSnuvidhīyatē l tadasya harati prajñāṃ vāyurnāvamivāmbhasi l67 l

tasmādyasya mahābāhō nigṛhītāni sarvaśaḥ l indriyāṇīndriyārthēbhyastasya prajñā pratiṣṭhitā ||68||

yā niśā sarvabhūtānām tasyām jāgarti samyamī l yasyām jāgrati bhūtāni sā niśā paśyatō munēḥ 16911 āpūryamāṇamacalapratiṣṭham samudramāpaḥ praviśanti yadvat l tadvatkāmā yaṃ praviśanti sarvē sa śāntimāpnōti na kāmakāmī ||70||

vihāya kāmān yaḥ sarvān pumāṃścarati niḥspṛhaḥ l nirmamō nirahaṅkāraḥ sa śāntimadhigacchati ||71||

ēṣā brāhmī sthitiḥ pārtha naināṃ prāpya vimuhyati l sthitvāSsyāmantakālēSpi brahmanirvāṇamṛcchati ||72||

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyām yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasaṃvādē sāṅkhyayōgō nāma dvitīyōऽdhyāyaḥ

#trtīyoSdhyāyah#

arjuna uvāca

jyāyasī cēt karmaņastē matā buddhirjanārdana l tat kiṃ karmaṇi ghōrē māṃ niyōjayasi kēśava la

vyāmiśrēṇēva vākyēna buddhim mōhayasīva mē l tadēkam vada niścitya yēna śrēyōShamāpnuyām l2l

śrībhagavānuvāca

lōkēSsmin dvividhā niṣṭhā purā prōktā mayāSnagha I jñānayōgēna sāṅkhyānāṃ karmayōgēna yōginām II3II

na karmaṇāmanārambhānnaiṣkarmyaṃ puruṣōऽśnutē I na ca sannyasanādēva siddhiṃ samadhigacchati II4II

na hi kaścit kṣaṇamapi jātu tiṣṭhatyakarmakṛt | kāryatē hyavaśaḥ karma sarvaḥ prakṛtijairguṇaiḥ ||5||

karmēndriyāņi saṃyamya ya āstē manasā smaran I indriyārthān vimūḍhātmā mithyācāraḥ sa ucyatē II6II

yastvindriyāṇi manasā niyamyऽऽrabhatēऽrjuna । karmēndriyaiḥ karmayōgamasaktaḥ sa viśiṣyatē ॥७॥

niyatam kuru karma tvam karma jyāyō hyakarmaṇaḥ l śarīrayātrāSpi ca tē na prasiddhyēdakarmanah lal

yajñārthāt karmaṇōSnyatra lōkōSyaṃ karmabandhanaḥ l tadarthaṃ karma kauntēya muktasaṅgaḥ samācara 💵 sahayajñāḥ prajāḥ sṛṣṭvā purōvāca prajāpatiḥ l anēna prasaviṣyadhvamēṣa vōSstviṣṭakāmadhuk lloll

dēvān bhāvayatā\$nēna tē dēvā bhāvayantu vaḥ | parasparam bhāvayantaḥ śrēyah paramavāpsyatha ||11||

iṣṭān bhōgān hi vō dēvā dāsyantē yajñabhāvitāḥ l tairdattānapradāyaibhyō yō bhuṅktē stēna ēva saḥ ∥₁2∥

yajñaśiṣṭāśinaḥ santō mucyantē sarvakilbiṣaiḥ l bhuñjatē tē tvagham pāpā yē pacantyātmakāraṇāt ||13||

annādbhavanti bhūtāni parjanyādannasambhavaḥ | yajñādbhavati parjanyō yajñah karmasamudbhavah | | 14 | |

karma brahmōdbhavam viddhi brahmākṣarasamudbhavam lasmāt sarvagatam brahma nityam yajñē pratiṣṭhitam lasl

ēvam pravartitam cakram nānuvartayatīha yaḥ l aghāyurindriyārāmō mōgham pārtha sa jīvati ||16||

yastvātmaratirēva syādātmatṛptaśca mānavaḥ l ātmanyēva ca santustastasya kāryam na vidyatē ||17||

naiva tasya kṛtēnārthō nākṛtēnēha kaścana I na cāsya sarvabhūtēṣu kaścidarthavyapāśrayaḥ IIII

tasmādasaktaḥ satataṃ kāryaṃ karma samācara l asaktō hyācaran karma paramāpnōti pūruṣaḥ libl

karmaṇaiva hi saṃsiddhim āsthitā janakādayaḥ l lōkasaṅgrahamēvāpi sampaśyan kartumarhasi ||20||

yadyadācarati śrēṣṭhastattadēvētarō janaḥ l sa yat pramāṇaṃ kurutē lōkastadanuvartatē ||21||

na mē pārthāsti kartavyam triņu lōkēņu kiñcana I nānavāptamavāptavyam varta ēva ca karmaņi I22I

yadi hyaham na vartēyam jātu karmanyatandritah I mama vartmānuvartantē manusyāh pārtha sarvaśah ||23|| utsīdēyurimē lōkā na kuryām karma cēdaham I sankarasya ca kartā syāmupahanyāmimāh prajāh ||24|| saktāh karmanyavidvāmsō yathā kurvanti bhārata I kuryādvidvāmstathā Ssaktaścikīrsurlōkasangraham | ||25|| na buddhibhēdam janayēdajñānām karmasanginām I jōşayēt sarvakarmāni vidvān yuktah samācaran 112611 prakrtēķ kriyamāṇāni guṇaiķ karmāṇi sarvaśaķ I ahankāravimūdhātmā kartāShamiti manyatē ||27|| tattvavit tu mahābāhō gunakarmavibhāgayōh I guņā guņēşu vartanta iti matvā na sajjatē ||28|| prakrtērgunasammūdhāh sajjantē gunakarmasu I tānakrtsnavidō mandān krtsnavinna vicālayēt | 129 | 1 mayi sarvāni karmāni sannyasyādhyātmacētasā I nirāśīrnirmamō bhūtvā yudhyasva vigatajvaraḥ 🛮 🗝 🔻 yē mē matamidam nityam anutisthanti mānavāh I śraddhāvantōSnasūyantō mucyantē tēSpi karmabhiḥ ||31|| yē tvētadabhyasūyantō nānutisthanti mē matam I sarvajñānavimūdhāmstān viddhi nastānacētasah | | 32 | | sadrśam cestate svasyah prakrterjnanavanapi I

indriyasyēndriyasyārthē rāgadvēṣau vyavasthitau l $tay\bar{o}rna$ vaśamāgacchēt tau hyasya paripanthinau $\|{}_{34}\|$

prakrtim yanti bhūtani nigrahah kim karişyati ||33||

śrēyān svadharmō viguṇaḥ paradharmāt svanuṣṭhitāt $\parallel$ svadharmē nidhanaṃ śrēyaḥ paradharmō bhayāvahaḥ $\parallel$ 35 $\parallel$

arjuna uvāca

atha kēna prayuktō Syam pāpam carati pūruṣaḥ lanicchannapi vārṣṇēya balādiva niyōjitaḥ la6 l

śrībhagavānuvāca

kāma ēṣa krōdha ēṣa rajōguṇasamudbhavaḥ l mahāśanō mahāpāpmā viddhyēnamiha vairiṇam ||37||

dhūmēn S Svriyatē vahniryathā S darśō malēna ca | yathōlbēn S Svrtō garbhastathā tēnēdamāvrtam | || 38 ||

āvṛtaṃ jñānamētēna jñāninō nityavairiṇā l kāmarūpēṇa kauntēya duṣpūrēṇānalēna ca ||39||

indriyāṇi manō buddhirasyādhiṣṭhānamucyatē l ētairvimōhayatyēṣa jñānamāvrtya dēhinam ||40||

tasmāt tvamindriyāṇyādau niyamya bharatarṣabha l pāpmānaṃ prajahi hyēnaṃ jñānavijñānanāśanam #41#

indriyāṇi parāṇyāhurindriyēbhyaḥ paraṃ manaḥ l manasastu parā buddhiryō buddhēḥ paratastu saḥ ||42||

ēvam buddhēḥ param buddhvā saṃstabhyऽऽtmānamātmanā I jahi śatrum mahābāhō kāmarūpam durāsadam II43II

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyām yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasaṃvādē karmayōgō nāma tṛtīyōऽdhyāyaḥ∥

||caturthoSdhyāyaḥ||

śrībhagavānuvāca

imam vivasvatē yōgam prōktavānahamavyayam l vivasvān manavē prāha manurikṣvākavēSbravīt ||1||

ēvam paramparāprāptamimam rājarṣayō viduḥ I sa kālēnēha mahatā yōgō naṣṭaḥ parantapa II2II

sa ēvāyam mayā tēSdya yōgaḥ prōktaḥ purātanaḥ l bhaktōSsi mē sakhā cēti rahasyam hyētaduttamam II3II

arjuna uvāca

aparam bhavatō janma param janma vivasvataḥ l kathamētadvijānīyām tvamādau prōktavāniti lal

śrībhagavānuvāca

bahūni mē vyatītāni janmāni tava cārjuna I tānyahaṃ vēda sarvāṇi na tvaṃ vēttha parantapa IsI

ajōSpi sannavyayātmā bhūtānāmīśvarōSpi san l prakṛtiṃ svāmadhiṣṭhāya sambhavāmyātmamāyayā lel

yadā yadā hi dharmasya glānirbhavati bhārata I abhyutthānamadharmasya tadā SStmānaṃ sṛjāmyaham II 7 II

paritrāṇāya sādhūnām vināśāya ca duṣkṛtām | dharmasaṃsthāpanārthāya sambhavāmi yugē yugē ||s||

janma karma ca mē divyamēvam yō vētti tattvatah I

tyaktvā dēham punarjanma naiti māmēti sōSrjuna 💵 vītarāgabhayakrōdhā manmayā māmupāśritāh | bahavō jñānatapasā pūtā madbhāvamāgatāh ||10|| yē yathā mām prapadyantē tāmstathaiva bhajāmyaham I mama vartmānuvartantē manusyāh pārtha sarvaśah | | 11 | | kānkṣantaḥ karmaṇām siddhim yajanta iha dēvatāḥ I ksipram hi mānusē lōkē siddhirbhavati karmajā ∥12∥ cāturvarnyam mayā srstam gunakarmavibhāgaśah | tasya kartāramapi mām viddhyakartāramavyayam ||13|| na mām karmāni limpanti na mē karmaphalē sprhā I iti mām yōSbhijānāti karmabhirna sa badhyatē ||14|| ēvam jñātvā krtam karma pūrvairapi mumuksubhih I kuru karmaiva tasmāttvam pūrvaih pūrvataram krtam ||15|| kim karma kimakarmēti kavayōSpyatra mōhitāh I tattē karma pravaksyāmi yajjñātvā mōksyasē Sáubhāt | 16 | 1 karmanō hyapi bōddhavyam bōddhavyam ca vikarmanah I akarmanaśca bōddhavyam gahanā karmanō gatih ||17|| karmanyakarma yah paśyēdakarmani ca karma yah 1 sa buddhimān manusyēsu sa yuktah krtsnakarmakrt | 118 | 1 yasya sarvē samārambhāh kāmasankalpavarjitāh I

jñānāgnidagdhakarmānam tamāhuh panditam budhāh ||19||

tyaktvā karmaphalāsangam nityatrptō nirāśrayah I karmanyabhipravrttōSpi naiva kiñcit karōti sah ||20||

nirāśīryatacittātmā tyaktasarvaparigrahah | śārīram kēvalam karma kurvannsspnōti kilbişam ||21||

yadrcchālābhasantustō dvandvātītō vimatsarah I

samah siddhāvasiddhau ca krtvāSpi na nibadhyatē ||22||

gatasaṅgasya muktasya jñānāvasthitacētasaḥ l yajñāyऽऽcarataḥ karma samagraṃ pravilīyatē ||23||

brahmārpaṇaṃ brahma havirbrahmāgnau brahmaṇā hutam l brahmaiva tēna gantavyam brahmakarmasamādhinā ||24||

daivamēvāparē yajñam yōginah paryupāsatē | brahmāgnāvaparē yajñam yajñēnaivōpajuhvati ||25||

śrōtrādīnīndriyāṇyanyē saṃyamāgniṣu juhvati | śabdādīn viṣayānanya indriyāgniṣu juhvati | | 126 | |

sarvāṇīndriyakarmāṇi prāṇakarmāṇi cāparē l ātmasaṃyamayōgāgnau juhvati jñānadīpitē ||27||

dravyayajñāstapōyajñā yōgayajñāstathāSparē | svādhyāyajñānayajñāśca yatayaḥ saṃśitavratāḥ ||28||

apānē juhvati prāṇaṃ prāṇē Spānaṃ tathā Sparē I prāṇāpānagatī ruddhvā prāṇāyāmaparāyaṇāḥ ||29||

aparē niyatāhārāḥ prāṇān prāṇēṣu juhvati | sarvēSpyētē yajñavidō yajñakṣapitakalmaṣāḥ ||30||

yajñaśiṣṭāmṛtabhujō yānti brahma sanātanam l nāyaṃ lōkōSstyayajñasya kutōSnyaḥ kurusattama 🛚 🗈 🗎

ēvam bahuvidhā yajñā vitatā brahmaņō mukhē | karmajān viddhi tān sarvānēvam jñātvā vimōkṣyasē ||32||

śrēyān dravyamayādyajñājñānayajñaḥ parantapa I sarvam karmākhilam pārtha jñānē parisamāpyatē ||33||

tadviddhi praṇipātēna paripraśnēna sēvayā | upadēkṣyanti tē jñānaṃ jñāninastattvadarśinaḥ ||34||

yajjñātvā na punarmōhamēvam yāsyasi pāṇḍava I

yēna bhūtānyaśēṣēṇa drakṣyasyātmanyathō mayi ||35||

api cēdasi pāpēbhyaḥ sarvēbhyaḥ pāpakṛttamaḥ l sarvaṃ jñānaplavēnaiva vṛjinaṃ santariṣyasi 🛚 36 🔻

yathaidhāṃsi samiddhōSgnirbhasmasāt kurutēSrjuna I jñānāgniḥ sarvakarmāṇi bhasmasāt kurutē tathā II37

na hi jñānēna sadṛśaṃ pavitramiha vidyatē l tat svayam yōgasamsiddhah kālēnऽऽtmani vindati ॥38॥

śraddhāvāllabhatē jñānam tatparaḥ saṃyatēndriyaḥ I jñānam labdhvā parām śāntimacirēṇādhigacchati ||39||

ajñaścāśraddadhānaśca saṃśayātmā vinaśyati I nāyaṃ lōkōSsti na parō na sukhaṃ saṃśayātmanaḥ ||40||

yōgasannyastakarmāṇaṃ jñānasañchinnasaṃśayam lātmavantaṃ na karmāṇi nibadhnanti dhanañjaya ||41||

tasmādajñānasambhūtam hṛtstham jñānāsinā SStmanah l chittvainam samśayam yōgamātisthōttistha bhārata ||42||

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyām yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasaṃvādē jñānakarmasannyāsayōgō nāma caturthōऽdhyāyaḥ∥

∥pañcamō Sdhyāyaḥ∥

arjuna uvāca

sannyāsam karmaṇām kṛṣṇa punaryōgam ca śaṃsasi l yacchrēya ētayōrēkam tanmē brūhi suniścitam III

śrībhagavānuvāca

sannyāsaḥ karmayōgaśca niḥśrēyasakarāvubhau l tayōstu karmasannyāsātkarmayōgō viśiṣyatē ||2||

jñēyaḥ sa nityasannyāsī yō na dvēṣṭi na kāṅkṣati ∣ nirdvandvō hi mahābāhō sukham bandhāt pramucyatē ∥₃∥

sāṅkhyayōgau pṛthagbālāḥ pravadanti na paṇḍitāḥ lēkamapyāsthitaḥ samyagubhayōrvindatē phalam ||4||

yatsāṅkhyaiḥ prāpyatē sthānaṃ tadyōgairapi gamyatē l ēkaṃ sāṅkhyaṃ ca yōgaṃ ca yaḥ paśyati sa paśyati IIsII

sannyāsastu mahābāhō duḥkhamāptumayōgataḥ I yōgayuktō munirbrahma nacirēṇādhigacchati II6II

yōgayuktō viśuddhātmā vijitātmā jitēndriyaḥ I sarvabhūtātmabhūtātmā kurvannapi na lipyatē I7

naiva kiñcitkarōmīti yuktō manyēta tattvavit | paśyañśṛṇvanspṛśañjighrannaśnangacchansvapanśvasan ||8||

pralapanvisrjangrhņannunmişannimişannapi I indriyānīndriyārthēşu vartanta iti dhārayan 💵

brahmanyādhāya karmāni sangam tyaktvā karōti yah I lipyatē na sa pāpēna padmapatramivāmbhasā ||10|| kāyēna manasā buddhyā kēvalairindriyairapi I yōginah karma kurvanti sangam tyaktvāSStmaśuddhayē ||11|| yuktahkarmaphalam tyaktvā śāntimāpnōti naisthikīm | ayuktah kāmakārēna phalē saktō nibadhyatē | | 12 | | sarvakarmāni manasā sannyasy55stē sukham vašī I navadvārē purē dēhī naiva kurvanna kārayan | 13| na kartrtvam na karmāni lōkasya srjati prabhuh I na karmaphalasamyōgam svabhāvastu pravartatē ||14|| n55dattē kasyacit pāpam na caiva sukṛtam vibhuḥ I ajñānēn S Svṛtam jñānam tēna muhyanti jantavah | | 15 | | jñānēna tu tadajñānam yēsām nāśitamātmanah I tēṣāmādityavajjñānam prakāśayati tatparam | | 16 | | tadbuddhayastadātmānastannisthāstatparāyanāh I gacchantyapunarāvrttim jñānanirdhūtakalmasāh ||17|| vidyāvinayasampannē brāhmanē gavi hastini I śuni caiva śvapākē ca paņditāḥ samadarśinaḥ ∥18∥ ihaiva tairjitah sargō yēṣām sāmyē sthitam manah I nirdōṣam hi samam brahma tasmād-brahmani tē sthitāh ||19|| na prahrsyet priyam prapya nodvijet prapya capriyam I sthirabuddhirasammūdhō brahmavid-brahmani sthitah ||20||

bāhyasparśēṣvasaktātmā vindatyātmani yat sukham I sa brahmayōgayuktātmā sukhamakṣayamaśnutē ||21||

yē hi saṃsparśajā bhōgā duḥkhayōnaya ēva tē l $\,$ ādyantavantaḥ kauntēya na tēṣu ramatē budhaḥ $\, \|_{22} \| \,$

śaknōtīhaiva yaḥ sōḍhuṃ prāk śarīravimōkṣaṇāt | kāmakrōdhōdbhavaṃ vēgaṃ sa yuktaḥ sa sukhī naraḥ ||23||

yōSntaḥsukhōSntarārāmastathāSntarjyōtirēva yaḥ | sa yōgī brahmanirvāṇaṃ brahmabhūtōSdhigacchati ||24||

labhantē brahmanirvāṇamṛṣayaḥ kṣīṇakalmaṣāḥ l chinnadvaidhā yatātmānaḥ sarvabhūtahitē ratāḥ ||25||

kāmakrōdhaviyuktānām yatīnām yatacētasām l abhitō brahmanirvāṇam vartatē viditātmanām l26 l

sparśān kṛtvā bahirbāhyāṃścakṣuścaivāntarē bhruvōḥ l prāṇāpānau samau kṛtvā nāsābhyantaracāriṇau ||27||

yatēndriyamanōbuddhirmunirmōkṣaparāyaṇaḥ $\parallel$ vigatēcchābhayakrōdhō yaḥ sadā mukta ēva saḥ $\parallel$ 28 $\parallel$

bhōktāraṃ yajñatapasāṃ sarvalōkamahēśvaram I suhṛdaṃ sarvabhūtānāṃ jñātvā māṃ śāntimṛcchati ||29||

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṃ yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasaṃvādē karmasannyāsayōgō nāma pañcamōऽdhyāyaḥ∥

|| şaṣṭhōSdhyāyaḥ|| śrībhagavānuvāca

Simiagavanavaca

anāśritaḥ karmaphalaṃ kāryaṃ karma karōti yaḥ l sa sannyāsī ca yōgī ca na niragnirna cākriyaḥ lll

yam sannyāsamiti prāhuryōgam tam viddhi pāṇḍava I na hyasannyastasaṅkalpō yōgī bhavati kaścana II2II

ārurukṣōrmunēryōgam karma kāraṇamucyatē I yōgārūḍhasya tasyaiva śamaḥ kāraṇamucyatē II3II

yadā hi nēndriyārthēṣu na karmasvanuṣajjatē I sarvasaṅkalpasannyāsī yōgārūḍhastadōcyatē II4II

uddharēdātman SStmānam n SStmānamavasādayēt l ātmaiva hyātmanō bandhurātmaiva ripurātmanah | || 5 ||

bandhurātmāsstmanastasya yēnsstmaivsstmanā jitaḥ I anātmanastu śatrutvē vartētsstmaiva śatruvat II6II

jitātmanaḥ praśāntasya paramātmā samāhitaḥ I śītōṣṇasukhaduḥkhēṣu tathā mānāpamānayōḥ ||7||

jñānavijñānatṛptātmā kūṭasthō vijitēndriyaḥ I yukta ityucyatē yōgī samalōṣṭāśmakāñcanaḥ IIsII

suhṛnmitrāryudāsīnamadhyasthadvēṣyabandhuṣu I sādhuṣvapi ca pāpēṣu samabuddhirviśiṣyatē II II

yōgī yuñjīta satatamātmānam rahasi sthitah I

```
ēkākī yatacittātmā nirāśīraparigrahah #10#
```

śucau dēśē pratiṣṭhāpya sthiramāsanamātmanaḥ I nātyucchritam nātinīcam cailājinakuśōttaram III

tatraikāgram manah kṛtvā yatacittēndriyakriyah l upaviśyऽऽsanē yuñjyādyōgamātmaviśuddhayē ||12||

samam kāyaśirōgrīvam dhārayannacalam sthirah I samprēksya nāsikāgram svam diśaścānavalōkayan ||13||

praśāntātmā vigatabhīrbrahmacārivratē sthitaḥ | manah samyamya maccittō yukta āsīta matparah ||14||

yuñjannēvam sadā 55tmānam yōgī niyatamānasaḥ I śāntim nirvāṇaparamām matsaṃsthāmadhigacchati ||15||

nātyaśnatastu yōgōSsti na caikāntamanaśnataḥ l na cātisvapnaśīlasya jāgratō naiva cārjuna 🛚 16 🔻

yuktāhāravihārasya yuktacēṣṭasya karmasu l yuktasvapnāvabōdhasya yōgō bhavati duhkhahā ||17||

yadā viniyatam cittamātmanyēvāvatiṣṭhatē I niḥspṛhaḥ sarvakāmēbhyō yukta ityucyatē tadā IIII

yathā dīpō nivātasthō nēṅgatē sōpamā smṛtā l yōginō yatacittasya yuñjatō yōgamātmanaḥ ||19||

yatroparamatē cittam niruddham yogasēvayā I yatra caiv SStmanā SStmānam paśyannātmani tuşyati ||20||

sukhamātyantikam yattad-buddhigrāhyamatīndriyam | vētti yatra na caivāyam sthitaścalati tattvatah ||21||

yam labdhvā cāparam lābham manyatē nādhikam tatah I yasmin sthitō na duḥkhēna guruṇāSpi vicālyatē ||22||

tam vidyād-duḥkhasamyōgaviyōgam yōgasamjñitam I

sa niścayēna yōktavyō yōgōSnirviņņacētasā ||23||

sankalpaprabhavān kāmāmstyaktvā sarvānasēṣataḥ I manasaivēndriyagrāmam viniyamya samantataḥ II24 II

śanaiḥ śanairuparamēd-buddhyā dhṛtigṛhītayā I ātmasamstham manah krtvā na kiñcidapi cintayēt ∥25∥

yatō yatō niścarati manaścañcalamasthiram | tatastatō niyamyaitadātmanyēva vaśaṃ nayēt ||26||

praśāntamanasam hyēnam yōginam sukhamuttamam l upaiti śāntarajasam brahmabhūtamakalmaṣam l27 l

yuñjannēvam sadā SStmānam yōgī vigatakalmaṣaḥ I sukhēna brahmasamsparśamatyantam sukhamaśnutē ||28||

sarvabhūtasthamātmānam sarvabhūtāni c55tmani līkṣatē yōgayuktātmā sarvatra samadarśanaḥ ||29||

yō māṃ paśyati sarvatra sarvaṃ ca mayi paśyati l tasyāhaṃ na praṇaśyāmi sa ca mē na praṇaśyati l30 l

sarvabhūtasthitam yō mām bhajatyēkatvamāsthitah I sarvathā vartamānōSpi sa yōgī mayi vartatē ||31||

ātmaupamyēna sarvatra samam paśyati yōSrjuna I sukham vā yadi vā duḥkham sa yōgī paramō mataḥ ||32||

arjuna uvāca

yōSyaṃ yōgastvayā prōktaḥ sāmyēna madhusūdana l ētasyāhaṃ na paśyāmi cañcalatvāt sthitiṃ sthirām 🛚 🖂 🔻

cañcalam hi manah kṛṣṇa pramāthi balavad-dṛḍham lasyāham nigraham manyē vāyōriva suduṣkaram lasl

śrībhagavānuvāca

asaṃśayaṃ mahābāhō manō durnigrahaṃ calam labhyāsēna tu kauntēya vairāgyēṇa ca gṛhyatē ||35||

asaṃyatātmanā yōgō duṣprāpa iti mē matiḥ l vaśyātmanā tu yatatā śakyōSvāptumupāyataḥ ||36||

arjuna uvāca

ayatiḥ śraddhayōpētō yōgāccalitamānasaḥ I aprāpya yōgasaṃsiddhiṃ kāṃ gatiṃ kṛṣṇa gacchati ||37||

kaccinnōbhayavibhraṣṭaśchinnābhramiva naśyati l apratisthō mahābāhō vimūdhō brahmanah pathi || 138 ||

ētanmē saṃśayaṃ kṛṣṇa chēttumarhasyaśēṣataḥ l tvadanyaḥ saṃśayasyāsya chēttā na hyupapadyatē ||39||

śrībhagavānuvāca

pārtha naivēha nāmutra vināśastasya vidyatē I na hi kalyāṇakṛt kaścid-durgatiṃ tāta gacchati ||40||

prāpya puņyakṛtām lōkānuṣitvā śāśvatīḥ samāḥ l śucīnām śrīmatām gēhē yōgabhraṣṭōSbhijāyatē ||41||

athavā yōgināmēva kulē bhavati dhīmatām lētaddhi durlabhataram lōkē janma yadīdrśam ||42||

tatra tam buddhisamyōgam labhatē paurvadēhikam I yatatē ca tatō bhūyah samsiddhau kurunandana II43 II

pūrvābhyāsēna tēnaiva hriyatē hyavaśōSpi saḥ l jijñāsurapi yōgasya śabdabrahmātivartatē ||44||

prayatnādyatamānastu yōgī saṃśuddhakilbiṣaḥ l anēkajanmasaṃsiddhastatō yāti parāṃ gatim ||45||

tapasvibhyōSdhikō yōgī jñānibhyōSpi matōSdhikaḥ l karmibhyaścādhikō yōgī tasmādyōgī bhavārjuna ||46||

yōgināmapi sarvēṣāṃ madgatēnāntarātmanā I śraddhāvān bhajatē yō māṃ sa mē yuktatamō mataḥ ||47||

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyām yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasamvādē ātmasamyamayōgō nāma ṣaṣṭhōऽdhyāyaḥ∥

||saptamō5dhyāyaḥ||

śrībhagavānuvāca

mayyāsaktamanāḥ pārtha yōgaṃ yuñjanmadāśrayaḥ l asaṃśayaṃ samagraṃ māṃ yathā jñāsyasi tacchṛṇu lı

jñānam tēSham savijñānamidam vakṣyāmyaśēṣataḥ ↓ yajjñātvā nēha bhūyōSnyajjñātavyamavaśiṣyatē ▮₂▮

manuşyāṇāṃ sahasrēṣu kaścidyatati siddhayē I yatatāmapi siddhānāṃ kaścinmāṃ vētti tattvataḥ II3II

bhūmirāpōSnalō vāyuḥ khaṃ manō buddhirēva ca l ahaṅkāra itīyam mē bhinnā prakrtirastadhā 🌬

aparēyamitastvanyām prakṛtim viddhi mē parām l jīvabhūtām mahābāhō yayēdam dhāryatē jagat lsl

ētadyōnīni bhūtāni sarvāṇītyupadhāraya I ahaṃ kṛtsnasya jagataḥ prabhavaḥ pralayastathā II6II

mattaḥ parataraṃ nānyat kiñcidasti dhanañjaya I mayi sarvamidaṃ prōtaṃ sūtrē maṇigaṇā iva II7

rasōShamapsu kauntēya prabhāSsmi śaśisūryayōḥ l praṇavaḥ sarvavēdēṣu śabdaḥ khē pauruṣaṃ nṛṣu 💵

puņyō gandhaḥ pṛthivyāṃ ca tējaścāsmi vibhāvasau l jīvanaṃ sarvabhūtēṣu tapaścāsmi tapasviṣu 🌬

bījam mām sarvabhūtānām viddhi pārtha sanātanam I

buddhirbuddhimatāmasmi tējastējasvināmaham ||10||

balam balavatām cāham kāmarāgavivarjitam l dharmāviruddhō bhūtēṣu kāmōSsmi bharatarṣabha ||11||

yē caiva sāttvikā bhāvā rājasāstāmasāśca yē ∣ matta ēvēti tān viddhi na tvaham tēsu tē mayi ∥12∥

tribhirguṇamayairbhāvairēbhiḥ sarvamidaṃ jagat | mōhitam nābhijānāti māmēbhyah paramavyayam ||13||

daivī hyēṣā guṇamayī mama māyā duratyayā । māmēva yē prapadyantē māyāmētāṃ taranti tē ||14||

na mām duṣkṛtinō mūḍhāḥ prapadyantē narādhamāḥ l māyayā Spahṛtajñānā āsuram bhāvamāśritāḥ līb

caturvidhā bhajantē mām janāḥ sukṛtinōSrjuna lārtō jijnāsurarthārthī jñānī ca bharatarṣabha lab

tēṣāṃ jñānī nityayukta ēkabhaktirviśiṣyatē ∣ priyō hi jñāninōऽtyarthamahaṃ sa ca mama priyaḥ ∥₁ァ∥

udārāḥ sarva ēvaitē jñānī tvātmaiva mē matam | āsthitaḥ sa hi yuktātmā māmēvānuttamām gatim ||18||

bahūnām janmanāmantē jñānavān mām prapadyatē I vāsudēvaḥ sarvamiti sa mahātmā sudurlabhaḥ II19II

kāmaistaistairhṛtajñānāḥ prapadyantēSnyadēvatāḥ l taṃ taṃ niyamamāsthāya prakṛtyā niyatāḥ svayā ||20||

yō yō yāṃ yāṃ tanuṃ bhaktaḥ śraddhayā Srcitumicchati l tasya tasyācalāṃ śraddhāṃ tāmēva vidadhāmyaham ||21||

sa tayā śraddhayā yuktastasy $SSr\bar{a}$ dhanamīhatē l labhatē ca tataḥ kāmān mayaiva vihitān hi tān $\|22\|$

antavattu phalam tēṣām tadbhavatyalpamēdhasām I

dēvān dēvayajō yānti madbhaktā yānti māmapi ||23||

avyaktam vyaktimāpannam manyantē māmabuddhayah l param bhāvamajānantō mamāvyayamanuttamam ||24||

nāham prakāśah sarvasya yōgamāyāsamāvṛtah l mūdhōSyam nābhijānāti lōkō māmajamavyayam ||25||

vēdāham samatītāni vartamānāni cārjuna | bhaviṣyāṇi ca bhūtāni mām tu vēda na kaścana | |26||

icchādvēṣasamutthēna dvandvamōhēna bhārata | sarvabhūtāni sammōham sargē yānti parantapa | | 27 | |

yēṣāṃ tvantagataṃ pāpaṃ janānāṃ puṇyakarmaṇām l tē dvandvamōhanirmuktā bhajantē māṃ dṛḍhavratāḥ ||28||

jarāmaraṇamōkṣāya māmāśritya yatanti yē l tē brahma tadviduh krtsnamadhyātmam karma cākhilam ||29||

sādhibhūtādhidaivaṃ māṃ sādhiyajñaṃ ca yē viduḥ l prayānakālēSpi ca mām tē viduryuktacētasah ||30||

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṃ yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasaṃvādē jñānavijñānayōgō nāma saptamōऽdhyāyaḥ∥

∥aṣṭamōऽdhyāyaḥ∥ ariuna uvāca

kim tad-brahma kimadhyātmam kim karma puruṣōttama I adhibhūtam ca kim prōktamadhidaivam kimucyatē III

adhiyajñaḥ kathaṃ kōStra dēhēSsmin madhusūdana I prayāṇakālē ca kathaṃ jñēyōSsi niyatātmabhiḥ II2II

śrībhagavānuvāca

akṣaraṃ brahma paramaṃ svabhāvōSdhyātmamucyatē l bhūtabhāvōdbhavakarō visargaḥ karmasaṃjñitaḥ ∥₃∥

adhibhūtam kṣarō bhāvaḥ puruṣaścādhidaivatam ladhiyajñōShamēvātra dēhē dēhabhṛtām vara lal

antakālē ca māmēva smaran muktvā kalēvaram I yaḥ prayāti sa madbhāvaṃ yāti nāstyatra saṃśayaḥ II5II

yam yam vāSpi smaran bhāvam tyajatyantē kalēvaram l tam tamēvaiti kauntēya sadā tadbhāvabhāvitaḥ ∥6∥

tasmāt sarvēṣu kālēṣu māmanusmara yudhya ca l mayyarpitamanōbuddhirmāmēvaisyasyasamśayah ||7||

abhyāsayōgayuktēna cētasā nānyagāminā I paramam puruṣam divyam yāti pārthānucintayan 💵

kavim purāṇam anuśāsitāram anōraṇīyāṃsam anusmarēdyaḥ I sarvasya dhātāram acintyarūpam ādityavarņam tamasah parastāt 💵

prayāṇakālē manasāScalēna bhaktyā yuktō yōgabalēna caiva I bhruvōrmadhyē prāṇamāvēśya samyak sa taṃ paraṃ puruṣamupaiti divyam ||10||

yadakṣaraṃ vēdavidō vadanti viśanti yadyatayō vītarāgāḥ | yadicchantō brahmacaryaṃ caranti tat tē padam saṅgrahēna pravakṣyē ||11||

sarvadvārāṇi saṃyamya manō hṛdi nirudhya ca l mūrdhnyādhāyऽStmanah prāṇamāsthitō yōgadhāraṇām ||12||

ōmityēkākṣaraṃ brahma vyāharan māmanusmaran ∣ yaḥ prayāti tyajan dēhaṃ sa yāti paramāṃ gatim ∥₁₃∥

ananyacētāḥ satataṃ yō māṃ smarati nityaśaḥ l tasyāhaṃ sulabhaḥ pārtha nityayuktasya yōginaḥ l14 l

māmupētya punarjanma duḥkhālayamaśāśvatam | nSSpnuvanti mahātmānah samsiddhim paramām gatāh | | 15 | |

ābrahmabhuvanāllōkāḥ punarāvartinōSrjuna ∣ māmupētya tu kauntēya punarjanma na vidyatē ∥16∥

sahasrayugaparyantamaharyad-brahmaṇō viduḥ l rātriṃ yugasahasrāntāṃ tēShōrātravidō janāḥ ||17||

avyaktād-vyaktayaḥ sarvāḥ prabhavantyaharāgamē I rātryāgamē pralīyantē tatraivāvyaktasaṃjñakē II18 II

bhūtagrāmaḥ sa ēvāyaṃ bhūtvā bhūtvā pralīyatē I rātryāgamē Svaśaḥ pārtha prabhavatyaharāgamē II9I

parastasmāttu bhāvōSnyōSvyaktōSvyaktātsanātanaḥ I yaḥ sa sarvēṣu bhūtēṣu naśyatsu na vinaśyati I20 I

avyaktōSkṣara ityuktastamāhuḥ paramāṃ gatim I

yam prāpya na nivartantē taddhāma paramam mama ||21||

puruṣaḥ sa paraḥ pārtha bhaktyā labhyastvananyayā | yasyāntaḥsthāni bhūtāni yēna sarvamidaṃ tatam ||22||

yatra kālē tvanāvṛttimāvṛttim caiva yōginaḥ l prayātā yānti tam kālam vakṣyāmi bharatarṣabha ||23||

agnirjyōtirahaḥ śuklaḥ ṣaṇmāsā uttarāyaṇam | tatra prayātā gacchanti brahma brahmavidō janāḥ ||24||

dhūmō rātristathā kṛṣṇaḥ ṣaṇmāsā dakṣiṇāyanam latra cāndramasam jyōtiryōgī prāpya nivartatē ||25||

śuklakṛṣṇē gatī hyētē jagataḥ śāśvatē matē l ēkayā yātyanāvṛttimanyayāऽऽvartatē punaḥ ||26||

naitē sṛtī pārtha jānan yōgī muhyati kaścana l tasmāt sarvēṣu kālēṣu yōgayuktō bhavārjuna 1271

vēdēṣu yajñēṣu tapaḥsu caiva dānēṣu yat puṇyaphalaṃ pradiṣṭam l atyēti tatsarvamidaṃ viditvā yōgī paraṃ sthānamupaiti cऽऽdyam ||28||

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyām yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasamvādē akṣarabrahmayōgō nāma aṣṭamōऽdhyāyaḥ∥

∥navamō5dhyāyaḥ∥

śrībhagavānuvāca

idam tu tē guhyatamam pravakṣyāmyanasūyavē I jñānam vijñānasahitam yajjñātvā mōkṣyasēSśubhāt III

rājavidyā rājaguhyam pavitramidamuttamam | pratyakṣāvagamam dharmyam susukham kartumavyayam ||2||

aśraddadhānāḥ puruṣā dharmasyāsya parantapa l aprāpya māṃ nivartantē mṛtyusaṃsāravartmani l3 l

mayā tatamidam sarvam jagadavyaktamūrtinā I matsthāni sarvabhūtāni na cāham tēsvavasthitah II4II

na ca matsthāni bhūtāni paśya mē yōgamaiśvaram I bhūtabhrnna ca bhūtasthō mamऽऽtmā bhūtabhāvanah II5II

yathāsskāśasthitō nityam vāyuḥ sarvatragō mahān l tathā sarvāṇi bhūtāni matsthānītyupadhāraya lel

sarvabhūtāni kauntēya prakṛtim yānti māmikām l kalpakṣayē punastāni kalpādau visrjāmyaham lī

prakṛtiṃ svāmavaṣṭabhya visṛjāmi punaḥ punaḥ l bhūtagrāmamimaṃ kṛtsnamavaśaṃ prakṛtērvaśāt 💵

na ca māṃ tāni karmāṇi nibadhnanti dhanañjaya I udāsīnavadāsīnamasaktaṃ tēṣu karmasu 🌬

mayāSdhyakṣēṇa prakṛtiḥ sūyatē sacarācaram I

hētunā Snēna kauntēya jagadviparivartatē | | 10 | |

avajānanti mām mūḍhā mānuṣīm tanumāśritam l param bhāvamajānantō mama bhūtamahēśvaram ||11||

mōghāśā mōghakarmāṇō mōghajñānā vicētasaḥ l rākṣasīmāsurīm caiva prakṛtim mōhinīm śritāḥ ||12||

mahātmānastu mām pārtha daivīm prakṛtimāśritāḥ l bhajantyananyamanasō jñātvā bhūtādimavyayam ||13||

satatam kīrtayantō mām yatantaśca dṛḍhavratāḥ I namasyantaśca mām bhaktyā nityayuktā upāsatē ||14||

jñānayajñēna cāpyanyē yajantō māmupāsatē ∣ ēkatvēna pṛthaktvēna bahudhā viśvatōmukham ∥15∥

aham kraturaham yajñah svadhā Shamahamauṣadham I mantrō Shamahamēv S S jyamahamagniraham hutam II 16 II

pitā Shamasya jagatō mātā dhātā pitāmahaḥ l vēdyam pavitramōnkāra rksāma yajurēva ca | | 17 | |

gatirbhartā prabhuḥ sākṣī nivāsaḥ śaraṇaṃ suhṛt | prabhavaḥ pralayaḥ sthānaṃ nidhānaṃ bījamavyayam ||18||

tapāmyahamaham varṣam nigṛṇhāmyutsṛjāmi ca l amṛtam caiva mṛtyuśca sadasaccāhamarjuna la

traividyā māṃ sōmapāḥ pūtapāpāḥ yajñairiṣṭvā svargatiṃ prārthayantē l tē puṇyamāsādya surēndralōkam aśnanti divyān divi dēvabhōgān ||20||

tē taṃ bhuktvā svargalōkaṃ viśālam kṣīṇē puṇyē martyalōkaṃ viśanti lēvaṃ trayīdharmamanuprapannāḥ gatāgataṃ kāmakāmā labhantē ||21||

ananyāścintayantō mām yē janāh paryupāsatē I

```
tēṣām nityābhiyuktānām yōgakṣēmam vahāmyaham ||22||
```

yēSpyanyadēvatābhaktā yajantē śraddhayānvitāḥ l tēSpi māmēva kauntēya yajantyavidhipūrvakam ||23||

aham hi sarvayajñānām bhōktā ca prabhurēva ca l na tu māmabhijānanti tattvēnātaścyavanti tē ||24||

yānti dēvavratā dēvān pitrn yānti pitrvratāḥ l bhūtāni yānti bhūtējyā yānti madyājinōSpi mām ||25||

patram puṣpam phalam tōyam yō mē bhaktyā prayacchati l tadaham bhaktyupahṛtamaśnāmi prayatātmanaḥ l26l

yat karōṣi yadaśnāsi yajjuhōṣi dadāsi yat I yat tapasyasi kauntēya tat kuruṣva madarpaṇam ||27||

śubhāśubhaphalairēvam mōkṣyasē karmabandhanaiḥ I sannyāsayōgayuktātmā vimuktō māmupaisyasi ||28||

samōShaṃ sarvabhūtēṣu na mē dvēṣyōSsti na priyaḥ l yē bhajanti tu mām bhaktyā mayi tē tēsu cāpyaham ||29||

api cēt sudurācārō bhajatē māmananyabhāk | sādhurēva sa mantavyaḥ samyagvyavasitō hi saḥ ||30||

kṣipraṃ bhavati dharmātmā śaśvacchāntiṃ nigacchati l kauntēya pratijānīhi na mē bhaktaḥ praṇaśyati l31 l

māṃ hi pārtha vyapāśritya yēSpi syuḥ pāpayōnayaḥ l striyō vaiśyāstathā śūdrāstēSpi yānti parāṃ gatim ||32||

kim punarbrāhmaṇāḥ puṇyā bhaktā rājarṣayastathā l anityamasukhaṃ lōkamimaṃ prāpya bhajasva mām 🛚 🖂 🔻

manmanā bhava madbhaktō madyājī mām namaskuru | māmēvaisyasi yuktvaivamātmānam matparāyaṇaḥ ||34||

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṃ yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasaṃvādē rājavidyārājaguhyayōgō nāma navamōऽdhyāyaḥ∥

|| daśamōSdhyāyaḥ|| śrībhagavānuvāca

bhūya ēva mahābāhō śṛṇu mē paramaṃ vacaḥ l yattēShaṃ prīyamāṇāya vakṣyāmi hitakāmyayā lil

na mē viduḥ suragaṇāḥ prabhavaṃ na maharṣayaḥ l ahamādirhi dēvānām maharṣīnām ca sarvaśah l2l

yō māmajamanādim ca vētti lōkamahēśvaram l asammūḍhaḥ sa martyēṣu sarvapāpaiḥ pramucyatē ||3||

buddhirjñānamasammōhaḥ kṣamā satyaṃ damaḥ śamaḥ l sukham duḥkham bhavōSbhāvō bhayam cābhayamēva ca ||4||

ahiṃsā samatā tuṣṭistapō dānaṃ yaśōSyaśaḥ l bhavanti bhāvā bhūtānām matta ēva prthagvidhāh ||5||

maharşayah sapta pürvē catvārō manavastathā I madbhāvā mānasā jātā yēṣām lōka imāh prajāh II6II

ētām vibhūtim yōgam ca mama yō vētti tattvataḥ I sōSvikampēna yōgēna yujyatē nātra saṃśayaḥ II7II

aham sarvasya prabhavō mattah sarvam pravartatē I iti matvā bhajantē mām budhā bhāvasamanvitāh IIsII

maccittā madgataprāṇā bōdhayantaḥ parasparam | kathayantaśca māṃ nityaṃ tuṣyanti ca ramanti ca ||9||

tēṣāṃ satatayuktānāṃ bhajatāṃ prītipūrvakam I

dadāmi buddhiyōgam tam yēna māmupayānti tē | | 10 | |

tēṣāmēvānukampārtham ahamajñānajaṃ tamaḥ l nāśayāmyātmabhāvasthō jñānadīpēna bhāsvatā ||11||

arjuna uvāca

param brahma param dhāma pavitram paramam bhavān l puruṣam śāśvatam divyamādidēvamajam vibhum l12 l

āhustvāmṛṣayaḥ sarvē dēvarṣirnāradastathā l asitō dēvalō vyāsah svayam caiva bravīsi mē ||13||

sarvamētadrtam manyē yanmām vadasi kēśava I na hi tē bhagavan vyaktim vidurdēvā na dānavāḥ ||14||

svayamēvSStmanāSStmānam vēttha tvam puruṣōttama l bhūtabhāvana bhūtēśa dēvadēva jagatpatē ||15||

vaktumarhasyaśēṣēṇa divyā hyātmavibhūtayaḥ I yābhirvibhūtibhirlōkānimāṃstvaṃ vyāpya tiṣṭhasi IIII

katham vidyāmaham yōgimstvām sadā paricintayan l kēṣu kēṣu ca bhāvēṣu cintyōSsi bhagavanmayā II17II

vistarēņsstmanō yōgaṃ vibhūtiṃ ca janārdana l bhūyaḥ kathaya trptirhi śṛṇvatō nāsti mēsmrtam ||18||

śrībhagavānuvāca

hanta tē kathayiṣyāmi divyā hyātmavibhūtayaḥ l prādhānyataḥ kuruśrēṣṭha nāstyantō vistarasya mē ||19||

ahamātmā guḍākēśa sarvabhūtāśayasthitaḥ l ahamādiśca madhyam ca bhūtānāmanta ēva ca ||20||

ādityānāmaham viṣṇurjyōtiṣām raviramsumān l marīcirmarutāmasmi naksatrānāmaham sasī ||21||

vēdānām sāmavēdōSsmi dēvānāmasmi vāsavaḥ lindriyāṇām manaścāsmi bhūtānāmasmi cētanā ||22||

rudrāṇāṃ śaṅkaraścāsmi vittēśō yakṣarakṣasām l vasūnāṃ pāvakaścāsmi mēruḥ śikhariṇāmaham l23 l

purodhasām ca mukhyam mām viddhi pārtha bṛhaspatim l sēnānīnāmaham skandaḥ sarasāmasmi sāgaraḥ ||24||

maharṣīṇāṃ bhṛgurahaṃ girāmasmyēkamakṣaram l yajñānāṃ japayajñōSsmi sthāvarāṇāṃ himālayaḥ ||25||

aśvatthaḥ sarvavṛkṣāṇāṃ dēvarṣīṇāṃ ca nāradaḥ l gandharvānām citrarathah siddhānām kapilō munih ||26||

uccaiḥśravasamaśvānām viddhi māmamṛtōdbhavam lairāvatam gajēndrānām narānām ca narādhipam l27 l

āyudhānāmaham vajram dhēnūnāmasmi kāmadhuk l prajanaścāsmi kandarpah sarpānāmasmi vāsukih ||28||

anantaścāsmi nāgānām varuņō yādasāmaham | pitṛṇāmaryamā cāsmi yamaḥ saṃyamatāmaham | | 129 | |

prahlādaścāsmi daityānāṃ kālaḥ kalayatāmaham I mṛgāṇāṃ ca mṛgēndrōShaṃ vainatēyaśca pakṣiṇām 🛚 30 🔻

pavanaḥ pavatāmasmi rāmaḥ śastrabhṛtāmaham l jhaṣāṇāṃ makaraścāsmi srōtasāmasmi jāhnavī ||31||

sargāṇāmādirantaśca madhyaṃ caivāhamarjuna ladhyātmavidyā vidyānāṃ vādaḥ pravadatāmaham l32 l

akṣarāṇāmakārōऽsmi dvandvaḥ sāmāsikasya ca l ahamēvākṣayaḥ kālō dhātāऽhaṃ viśvatōmukhaḥ 🏽 🕽 🔻

mṛtyuḥ sarvaharaścāhamudbhavaśca bhaviṣyatām | kīrtiḥ śrīrvākca nārīṇāṃ smṛtirmēdhā dhṛtiḥ kṣamā ||34||

bṛhatsāma tathā sāmnām gāyatrī chandasāmaham l māsānām mārgaśīrṣōShamṛtūnām kusumākaraḥ ||35|| dyūtam chalayatāmasmi tējastējasvināmaham l jayōSsmi vyavasāyōSsmi sattvam sattvavatāmaham l36 l

vṛṣṇīnāṃ vāsudēvōSsmi pāṇḍavānāṃ dhanañjayaḥ l munīnāmapyahaṃ vyāsaḥ kavīnāmuśanā kaviḥ lat

daṇḍō damayatāmasmi nītirasmi jigīṣatām | maunaṃ caivāsmi guhyānāṃ jñānaṃ jñānavatāmaham ||38||

yaccāpi sarvabhūtānām bījam tadahamarjuna I na tadasti vinā yatsyānmayā bhūtam carācaram II39 II

nāntōSsti mama divyānām vibhūtīnām parantapa l ēṣa tūddēśataḥ prōktō vibhūtērvistarō mayā laol

yadyadvibhūtimatsattvam śrīmadūrjitamēva vā l tattadēvāvagaccha tvam mama tējōmśasambhavam ||41||

athavā bahunaitēna kim jñātēna tavārjuna I viṣṭabhyāhamidam kṛtsnamēkāmśēna sthitō jagat II42 II

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṃ yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasaṃvādē vibhūtiyōgō nāma daśamōऽdhyāyaḥ∥

||ēkādaśōSdhyāyaḥ||

arjuna uvāca

madanugrahāya paramam guhyamadhyātmasamjñitam I yattvayōktam vacastēna mōhōSyam vigatō mama III

bhavāpyayau hi bhūtānāṃ śrutau vistaraśō mayā l tvattaḥ kamalapatrākṣa māhātmyamapi cāvyayam l2l

ēvamētadyathā SSttha tvamātmānam paramēśvara I drastumicchāmi tē rūpamaiśvaram purusottama II 3 II

manyasē yadi tacchakyam mayā draṣṭumiti prabhō l yōgēśvara tatō mē tvam darśayऽऽtmānamavyayam ||4||

śrībhagavānuvāca

paśya mē pārtha rūpāṇi śataśōStha sahasraśaḥ l nānāvidhāni divyāni nānāvarṇākṛtīni ca lsl

paśyssdityān vasūn rudrānaśvinau marutastathā I bahūnyadṛṣṭapūrvāṇi paśyssścaryāṇi bhārata II6II

ihaikastham jagatkṛtsnam paśy55dya sacarācaram I mama dēhē guḍākēśa yaccānyad-draṣṭumicchasi ||7||

na tu māṃ śakyasē draṣṭumanēnaiva svacakṣuṣā l divyaṃ dadāmi tē cakṣuḥ paśya mē yōgamaiśvaram 💵

sañjaya uvāca

ēvamuktvā tatō rājan mahāyōgēśvarō hariḥ I

darśayāmāsa pārthāya paramam rūpamaiśvaram ||9||

anēkavaktranayanamanēkādbhutadarśanam l anēkadivyābharanam divyānēkōdyatāyudham l10 l

divyamālyāmbaradharam divyagandhānulēpanam I sarvāścaryamayam dēvamanantam viśvatōmukham ||11||

divi sūryasahasrasya bhavēdyugapadutthitā I yadi bhāḥ sadṛśī sā syādbhāsastasya mahātmanaḥ ||12||

tatraikastham jagatkṛtsnam pravibhaktamanēkadhā lapaśyaddēvadēvasya śarīrē pāṇḍavastadā las

tataḥ sa vismayāviṣṭō hṛṣṭarōmā dhanañjayaḥ l praṇamya śirasā dēvaṃ kṛtāñjalirabhāṣata ||14||

arjuna uvāca

paśyāmi dēvāṃstava dēva dēhē sarvāṃstathā bhūtaviśēṣasaṅghān l brahmāṇamīśaṃ kamalāsanastham ṛṣīṃśca sarvānuragāṃśca divyān ||15||

anēkabāhūdaravaktranētram paśyāmi tvām sarvatōSnantarūpam I nāntam na madhyam na punastavSSdim paśyāmi viśvēśvara viśvarūpa ||16||

kirīţinam gadinam cakriņam ca tējōrāśim sarvatō dīptimantam | paśyāmi tvām durnirīkṣyam samantāddīptānalārkadyutimapramēyam ||17||

tvamakṣaraṃ paramaṃ vēditavyam tvamasya viśvasya paraṃ nidhānam I tvamavyayaḥ śāśvatadharmagōptā sanātanastvaṃ puruṣō matō mē IIBI

anādimadhyāntamanantavīryam anantabāhum śaśisūryanētram I paśyāmi tvām dīptahutāśavaktram svatējasā viśvamidam tapantam ||19||

dyāvāpṛthivyōridamantaraṃ hi vyāptaṃ tvayaikēna diśaśca sarvāḥ l dṛṣṭvāSdbhutaṃ rūpamugraṃ tavēdam lōkatrayaṃ pravyathitaṃ mahātman ||20||

amī hi tvām surasanghā viśanti kēcidbhītāh prānjalayō gṛṇanti I svastītyuktvā maharṣisiddhasanghāḥ stuvanti tvām stutibhih puṣkalābhih ||21||

rudrādityā vasavō yē ca sādhyāḥ viśvēśvinau marutaścōṣmapāśca | gandharvayakṣāsurasiddhasaṅghāḥ vīkṣantē tvāṃ vismitāścaiva sarvē ||22||

rūpaṃ mahattē bahuvaktranētram mahābāhō bahubāhūrupādam | bahūdaraṃ bahudaṃṣṭrākarālam dṛṣṭvā lōkāḥ pravyathitāstathāSham ||23||

nabhaḥspṛśaṃ dīptamanēkavarṇam vyāttānanaṃ dīptaviśālanētram I dṛṣṭvā hi tvāṃ pravyathitāntarātmā dhṛtiṃ na vindāmi śamaṃ ca viṣṇō ||24||

daṃṣṭrākarālāni ca tē mukhāni dṛṣṭvaiva kālānalasannibhāni I diśō na jānē na labhē ca śarma prasīda dēvēśa jagannivāsa ||25||

amī ca tvām dhṛtarāṣṭrasya putrāḥ sarvē sahaivāvanipālasaṅghaiḥ I bhīṣmō drōṇaḥ sūtaputrastathāऽsau sahāsmadīyairapi yōdhamukhyaiḥ ||26||

vaktrāņi tē tvaramāņā viśanti daṃṣṭrākarālāni bhayānakāni l kēcidvilagnā daśanāntarēṣu sandrśyante cūrņitairuttamāngaih ||27||

yathā nadīnām bahavō Smbuvēgāḥ samudramēvābhimukhā dravanti I tathā tavāmī naralōkavīrā viśanti vaktrāṇyabhivijvalanti I28 II

yathā pradīptam jvalanam patangāh viśanti nāśāya samrddhavēgāh l tathaiva nāśāya viśanti lōkāh tavāpi vaktrāni samrddhavēgāh ||29||

lēlihyasē grasamānaḥ samantāt lōkān samagrān vadanairjvaladbhiḥ l tējōbhirāpūrya jagat samagram bhāsastavōgrāḥ pratapanti viṣṇō ||30||

ākhyāhi mē kō bhavānugrarūpōnamōSstu tē dēvavara prasīda I vijñātumicchāmi bhavantamādyam na hi prajānāmi tava pravṛttim ||31||

śrībhagavānuvāca

kālōSsmi lōkakṣayakṛt pravṛddhōlōkān samāhartumiha pravṛttaḥ l ṛtēSpi tvāṃ na bhaviṣyanti sarvē yēSvasthitāḥ pratyanīkēṣu yōdhāḥ ||32||

tasmāt tvamuttiṣṭha yaśō labhasva jitvā śatrūn bhuṅkṣva rājyaṃ samṛddham I mayaivaitē nihatāḥ pūrvamēva nimittamātram bhava savyasācin ||33||

drōṇaṃ ca bhīṣmaṃ ca jayadrathaṃ ca karṇaṃ tathāSnyānapi yōdhavīrān l mayā hatāṃstvaṃ jahi mā vyathiṣṭhā yudhyasva jētāsi raṇē sapatnān ||34||

sañjaya uvāca

ētacchrutvā vacanam kēśavasya

kṛtāñjalirvēpamānaḥ kirīṭī I namaskṛtvā bhūya ēv55ha kṛṣṇam sagadgadaṃ bhītabhītaḥ praṇamya ||35||

arjuna uvāca

sthānē hṛṣīkēśa tava prakīrtyā jagat prahṛṣyatyanurajyatē ca l rakṣāṃsi bhītāni diśō dravanti sarvē namasyanti ca siddhasaṅghāḥ ||36||

kasmācca tē na namēran mahātman garīyasē brahmaņō Spyādikartrē I ananta dēvēśa jagannivāsa tvamakṣaraṃ sadasattatparaṃ yat ||37||

tvamādidēvaḥ puruṣaḥ purāṇaḥ tvamasya viśvasya paraṃ nidhānam I vēttāSsi vēdyaṃ ca paraṃ ca dhāma tvayā tataṃ viśvamanantarūpa II38 II

vāyuryamōSgnirvaruṇaḥ śaśāṅkaḥ prajāpatistvaṃ prapitāmahaśca l namō namastēSstu sahasrakṛtvaḥ punaśca bhūyōSpi namō namastē ||39||

namaḥ purastādatha pṛṣṭhatastē namōSstu tē sarvata ēva sarva l anantavīryāmitavikramastvam sarvaṃ samāpnōṣi tatōSsi sarvaḥ ||40||

sakhēti matvā prasabhaṃ yaduktam hē kṛṣṇa hē yādava hē sakhēti l ajānatā mahimānaṃ tavēdam mayā pramādātpraṇayēna vāSpi ||41||

yaccāvahāsārthamasatkṛtōSsi vihāraśayyāsanabhōjanēṣu | ēkōSthavāSpyacyuta tat samakṣam tat kṣāmayē tvāmahamapramēyam ||42||

pitā Ssi lokasya carācarasya

tvamasya pūjyaśca gururgarīyān l na tvatsamōSstyabhyadhikaḥ kutōSnyō lōkatrayēSpyapratimaprabhāva ||43||

tasmāt praņamya praņidhāya kāyam prasādayē tvāmahamīśamīḍyam I pitēva putrasya sakhēva sakhyuḥ priyaḥ priyāyārhasi dēva sōḍhum ||44||

adṛṣṭapūrvaṃ hṛṣitōSsmi dṛṣṭvā bhayēna ca pravyathitaṃ manō mē I tadēva mē darśaya dēva rūpam prasīda dēvēśa jagannivāsa II45II

kirīţinam gadinam cakrahastam icchāmi tvām draṣṭumaham tathaiva l tēnaiva rūpēṇa caturbhujēna sahasrabāhō bhava viśvamūrtē ||46||

śrībhagavānuvāca

mayā prasannēna tavārjunēdam rūpam param darśitamātmayōgāt I tējōmayam viśvamanantamādyam yanmē tvadanyēna na dṛṣṭapūrvam ||47||

na vēdayajñādhyayanairna dānaiḥ na ca kriyābhirna tapōbhirugraiḥ l ēvaṃ rūpaḥ śakya ahaṃ nṛlōkē draṣṭuṃ tvadanyēna kurupravīra ||48||

mā tē vyathā mā ca vimūḍhabhāvō dṛṣṭvā rūpaṃ ghōramīdṛṅmamēdam l vyapētabhīḥ prītamanāḥ punastvam tadēva mē rūpamidaṃ prapaśya ||49||

sañjaya uvāca

ityarjunam vāsudēvastathōktvā svakam rūpam daršayāmāsa bhūyaḥ l āśvāsayāmāsa ca bhītamēnam bhūtvā punah saumyavapurmahātmā ||50||

arjuna uvāca

dṛṣṭvēdaṃ mānuṣaṃ rūpaṃ tava saumyaṃ janārdana lidānīmasmi saṃvṛttaḥ sacētāḥ prakṛtiṃ gataḥ ||51||

śrībhagavānuvāca

sudurdarśamidam rūpam dṛṣṭavānasi yanmama | dēvā apyasya rūpasya nityam darśanakāṅkṣiṇaḥ ||52||

nāham vēdairna tapasā na dānēna na cējyayā I śakya ēvamvidhō drastum drstavānasi mām yathā ||53||

bhaktyā tvananyayā śakyam ahamēvaṃvidhōSrjuna I jñātuṃ draṣṭuṃ ca tattvēna pravēṣṭuṃ ca parantapa ||54||

matkarmakṛnmatparamō madbhaktaḥ saṅgavarjitaḥ l nirvairaḥ sarvabhūtēṣu yaḥ sa māmēti pāṇḍava ls5l

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyām yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasamvādē viśvarūpadarśanayōgō nāma ēkādaśōऽdhyāyaḥ∥

IIdvādaśō Sdhyāyaḥ II

arjuna uvāca

ēvam satatayuktā yē bhaktāstvām paryupāsatē I yē cāpyakṣaramavyaktam tēṣām kē yōgavittamāḥ III

śrībhagavānuvāca

mayyāvēśya manō yē mām nityayuktā upāsatē I śraddhayā parayōpētāḥ tē mē yuktatamā matāḥ ||2||

yē tvakṣaramanirdēśyam avyaktam paryupāsatē I sarvatragamacintyam ca kūṭastham acalam dhruvam II3II

sanniyamyēndriyagrāmam sarvatra samabuddhayah l tē prāpnuvanti māmēva sarvabhūtahitē ratāh ||4||

klēśōSdhikatarastēṣām avyaktāsaktacētasām l avyaktā hi gatirduḥkham dēhavadbhiravāpyatē ||5||

yē tu sarvāṇi karmāṇi mayi sannyasya matparaḥ l ananyēnaiva yōgēna māṃ dhyāyanta upāsatē lal

tēṣāmahaṃ samuddhartā mṛtyusaṃsārasāgarāt $\parallel$ bhavāmi na cirāt pārtha mayyāvēśitacētasām $\parallel$ 7 $\parallel$

mayyēva mana ādhatsva mayi buddhim nivēśaya I nivasişyasi mayyēva ata ūrdhvam na samsayah II 8 II

atha cittam samādhātum na śaknōṣi mayi sthiram labhyāsayōgēna tatō māmicchāssptum dhanañjaya lal

abhyāsēSpyasamarthōSsi matkarmaparamō bhava I madarthamapi karmāṇi kurvan siddhimavāpsyasi ||10||

athaitadapyaśaktōSsi kartum madyōgamāśritaḥ l sarvakarmaphalatyāgam tatah kuru yatātmavān l11 l

śrēyō hi jñānamabhyāsājjñānāddhyānam viśiṣyatē I dhyānāt karmaphalatyāgastyāgācchāntiranantaram | | 12 | |

advēṣṭā sarvabhūtānāṃ maitraḥ karuṇa ēva ca l nirmamō nirahaṅkārah samaduhkhasukhah ksamī ||13||

santuṣṭaḥ satataṃ yōgī yatātmā dṛḍhaniścayaḥ l mayyarpitamanōbuddhiryō madbhaktah sa mē priyah lal

yasmānnōdvijatē lōkō lōkānnōdvijatē ca yaḥ l harṣāmarṣabhayōdvēgairmuktō yaḥ sa ca mē priyaḥ ||15||

anapēkṣaḥ śucirdakṣa udāsīnō gatavyathaḥ l sarvārambhaparityāgī yō madbhaktaḥ sa mē priyaḥ lal

yō na hṛṣyati na dvēṣṭi na śōcati na kāṅkṣati l śubhāśubhaparityāgī bhaktimān yaḥ sa mē priyaḥ ∥₁ァ∥

samaḥ śatrau ca mitrē ca tathā mānāpamānayōḥ l śītōṣṇasukhaduḥkhēṣu samaḥ saṅgavivarjitaḥ ||18||

tulyanindāstutirmaunī santuṣṭō yēna kēnacit l anikētaḥ sthiramatirbhaktimān mē priyō naraḥ ||19||

yē tu dharmyāmṛtamidam yathōktam paryupāsatē I śraddadhānā matparamā bhaktāstēStīva mē priyāh ||20||

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṃ yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasaṃvādē bhaktiyōgō nāma dvādaśōऽdhyāyaḥ∥

"trayodaśoSdhyayah"

śrībhagavānuvāca

idam śarīram kauntēya kṣētramityabhidhīyatē l ētadyō vētti tam prāhuḥ kṣētrajña iti tadvidaḥ lal

kṣētrajñaṃ cāpi māṃ viddhi sarvakṣētrēṣu bhārata l kṣētrakṣētrajñayōrjñānam yattajjñānam matam mama ||2||

tat kṣētraṃ yacca yādṛkca yadvikāri yataśca yat I sa ca yō yatprabhāvaśca tatsamāsēna mē śṛṇu II3I

rṣibhirbahudhā gītam chandōbhirvividhaiḥ pṛthak l brahmasūtrapadaiścaiva hētumadbhirviniścitaiḥ ||4||

mahābhūtānyahaṅkārō buddhiravyaktamēva ca I indriyāṇi daśaikaṃ ca pañca cēndriyagōcarāḥ II5II

icchā dvēṣaḥ sukhaṃ duḥkhaṃ saṅghātaścētanā dhṛtiḥ l ētat kṣētraṃ samāsēna savikāramudāhṛtam lígli

amānitvamadambhitvamahiṃsā kṣāntirārjavam l ācāryōpāsanaṃ śaucaṃ sthairyamātmavinigrahaḥ ||7||

indriyārthēṣu vairāgyamanahaṅkāra ēva ca l janmamṛtyujarāvyādhiduḥkhadōṣānudarśanam 💵

asaktiranabhişvangan putradāragṛhādiṣu I nityam ca samacittatvamiṣṭāniṣṭōpapattiṣu II9II

mayi cānanyayōgēna bhaktiravyabhicāriņī I

```
viviktadēśasēvitvam aratirjanasamsadi ||10||
```

adhyātmajñānanityatvam tattvajñānārthadarśanam lētajjñānamiti prōktamajñānam yadatōSnyathā ||11||

jñēyam yattatpravakṣyāmi yajjñātvāSmṛtamaśnutē I anādimatparam brahma na sattannāsaducyatē I12II

sarvatah pāṇipādaṃ tat sarvatōSkṣiśirōmukham | sarvatah śrutimallōkē sarvamāvṛtya tiṣthati ||13||

sarvēndriyaguṇābhāsaṃ sarvēndriyavivarjitam | asaktam sarvabhrccaiva nirgunam guṇabhōktr ca | | 14 | |

bahirantaśca bhūtānāmacaraṃ caramēva ca | sūkṣmatvāttadavijñēyaṃ dūrasthaṃ cāntikē ca tat ||15||

avibhaktam ca bhūtēṣu vibhaktamiva ca sthitam | bhūtabhartr ca tajjñēyam grasiṣnu prabhaviṣnu ca ||16||

jyōtiṣāmapi tajjyōtistamasaḥ paramucyatē | jñānaṃ jñēyaṃ jñānagamyaṃ hṛdi sarvasya viṣṭhitam ||17||

iti kṣētraṃ tathā jñānaṃ jñēyaṃ cōktaṃ samāsataḥ l madbhakta ētadvijñāya madbhāvāyōpapadyatē ||18||

prakṛtim puruṣam caiva viddhyanādi ubhāvapi l vikārāmśca guṇāmścaiva viddhi prakṛtisambhavān light

kāryakāraṇakartṛtvē hētuḥ prakṛtirucyatē | puruṣaḥ sukhaduḥkhānāṃ bhōktṛtvē hēturucyatē | | 20 | |

puruṣaḥ prakṛtisthō hi bhuṅktē prakṛtijān guṇān l kāraṇaṃ guṇasaṅgōSsya sadasadyōnijanmasu ||21||

upadraṣṭāSnumantā ca bhartā bhōktā mahēśvaraḥ | paramātmēti cāpyuktō dēhēSsmin puruṣaḥ paraḥ ||22||

ya ēvam vētti puruṣam prakṛtim ca guṇaiḥ saha I

sarvathā vartamānōSpi na sa bhūyōSbhijāyatē ||23||

dhyānēn SStmani paśyanti kēcidātmānamātmanā lanyē sāṅkhyēna yōgēna karmayōgēna cāparē ||24||

anyē tvēvamajānantaḥ śrutvāSnyēbhya upāsatē l tēSpi cātitarantyēva mṛtyuṃ śrutiparāyaṇāḥ ∥₂₅∥

yāvat sañjāyatē kiñcit sattvam sthāvarajaṅgamam l kṣētrakṣētrajñasaṃyōgāt tadviddhi bharatarṣabha ||26||

samam sarvēsu bhūtēsu tisthantam paramēśvaram I vinašyatsvavinašyantam yaḥ paśyati sa paśyati ||27||

samam paśyan hi sarvatra samavasthitamīśvaram I na hinastyātmanā SStmānam tatō yāti parām gatim ||28||

prakṛtyaiva ca karmāṇi kriyamāṇāni sarvaśaḥ l yaḥ paśyati tathāऽऽtmānamakartāraṃ sa paśyati ||29||

yadā bhūtapṛthagbhāvamēkasthamanupaśyati l tata ēva ca vistāram brahma sampadyatē tadā ||30||

anāditvānnirguņatvāt paramātmā Syamavyayaḥ | śarīrasthō Spi kauntēya na karōti na lipyatē ||31||

yathā sarvagatam saukṣmyādākāśam nōpalipyatē I sarvatrāvasthitō dēhē tathāSStmā nōpalipyatē II 32 II

yathā prakāśayatyēkaḥ kṛtsnaṃ lōkamimaṃ raviḥ l kṣētraṃ kṣētrī tathā kṛtsnaṃ prakāśayati bhārata ||33||

kṣētrakṣētrajñayōrēvam antaraṃ jñānacakṣuṣā | bhūtaprakṛtimōkṣaṃ ca yē viduryānti tē param ||34||

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṃ yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasaṃvādē kṣētrakṣētrajñavibhāgayōgō nāma trayōdaśōSdhyāyaḥ∥

∥caturdaśō5dhyāyaḥ∥

śrībhagavānuvāca

param bhūyaḥ pravakṣyāmi jñānānām jñānamuttamam l yajjñātvā munayaḥ sarvē parām siddhimitō gatāḥ ll

idam jñānamupāśritya mama sādharmyamāgatāḥ l sargēSpi nōpajāyantē pralayē na vyathanti ca ||2||

mama yōnirmahad-brahma tasmingarbham dadhāmyaham I sambhavaḥ sarvabhūtānām tatō bhavati bhārata II II

sarvayōniṣu kauntēya mūrtayaḥ sambhavanti yāḥ l tāsāṃ brahma mahadyōnirahaṃ bījapradaḥ pitā ||4||

sattvam rajastama iti guṇāḥ prakṛtisambhavāḥ l nibadhnanti mahābāhō dēhē dēhinamavyayam lsl

tatra sattvam nirmalatvāt prakāśakamanāmayam I sukhasangēna badhnāti jñānasangēna cānagha II 6 II

rajō rāgātmakam viddhi tṛṣṇāsaṅgasamudbhavam lannibadhnāti kauntēya karmasaṅgēna dēhinam la

tamastvajñānajam viddhi mōhanam sarvadēhinām l pramādālasyanidrābhistannibadhnāti bhārata lsl

sattvam sukhē sañjayati rajah karmani bhārata I jñānamāvṛtya tu tamah pramādē sañjayatyuta II II

rajastamaścābhibhūya sattvam bhavati bhārata I

rajah sattvam tamaścaiva tamah sattvam rajastathā ||10||

sarvadvārēsu dēhēSsmin prakāśa upajāyatē | jñānam yadā tadā vidyādvivrddham sattvamityuta ||11||

lōbhaḥ pravṛttirārambhaḥ karmaṇāmaśamaḥ spṛhā l rajasyētāni jāyantē vivṛddhē bharatarṣabha ||12||

aprakāśōSpravṛttiśca pramādō mōha ēva ca l tamasyētāni jāyantē vivṛddhē kurunandana ||13||

yadā sattvē pravṛddhē tu pralayam yāti dēhabhṛt l tadōttamavidām lōkānamalān pratipadyatē ||14||

rajasi pralayam gatvā karmasangisu jāyatē l tathā pralīnastamasi mūḍhayōnisu jāyatē l15

karmaṇaḥ sukṛtasyऽऽhuḥ sāttvikaṃ nirmalaṃ phalam l rajasastu phalaṃ duḥkhamajñānaṃ tamasaḥ phalam l16 l

sattvātsañjāyatē jñānam rajasō lōbha ēva ca l pramādamōhau tamasō bhavatōSjñānamēva ca ||17||

ūrdhvam gacchanti sattvasthā madhyē tiṣṭhanti rājasāḥ I jaghanyaguṇavṛttisthā adhō gacchanti tāmasāḥ Ⅱ18Ⅱ

nānyaṃ guṇēbhyaḥ kartāraṃ yadā draṣṭāSnupaśyati I guṇēbhyaśca paraṃ vētti madbhāvaṃ sōSdhigacchati IIIII

guṇānētānatītya trīn dēhī dēhasamudbhavān l janmamṛtyujarāduḥkhairvimuktōSmṛtamaśnutē ||20||

arjuna uvāca

kairlingaistrīn guņānētānatītō bhavati prabhō l kimācārah katham caitāmstrīn gunānativartatē ||21||

śrībhagavānuvāca

prakāśam ca pravṛttim ca mōhamēva ca pāṇḍava | na dvēṣṭi sampravṛttāni na nivṛttāni kāṅkṣati ||22||

udāsīnavadāsīnō guņairyō na vicālyatē I guņā vartanta ityēva yōSvatiṣṭhati nēṅgatē I23 II

samaduḥkhasukhaḥ svasthaḥ samalōṣṭāśmakāñcanaḥ l tulyapriyāpriyō dhīrastulyanindātmasamstutih ||24||

mānāpamānayōstulyastulyō mitrāripakṣayōḥ l sarvārambhaparityāgī guṇātītaḥ sa ucyatē ||25||

mām ca yō Svyabhicārēṇa bhaktiyōgēna sēvatē I sa guṇān samatītyaitān brahmabhūyāya kalpatē ||26||

brahmaṇō hi pratiṣṭhāShamamṛtasyāvyayasya ca l śāśvatasya ca dharmasya sukhasyaikāntikasya ca l27 l

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyām yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasamvādē guṇatrayavibhāgayōgō nāma caturdaśōऽdhyāyaḥ∥

∥pañcadaśō5dhyāyaḥ∥

śrībhagavānuvāca

ūrdhvamūlamadhaḥśākhamaśvattham prāhuravyayam l chandāṃsi yasya parṇāni yastam vēda sa vēdavit ∥₁∥

adhaścōrdhvam prasṛtāstasya śākhāḥ guṇapravṛddhā viṣayapravālāḥ I adhaśca mūlānyanusantatāni karmānubandhīni manuṣyalōkē ||2||

na rūpamasyēha tathōpalabhyatē nāntō na c\$\$dirna ca sampratiṣṭhā | aśvatthamēnaṃ suvirūḍhamūlam asaṅgaśastrēṇa dṛḍhēna chittvā ||3||

tataḥ padaṃ tat parimārgitavyam yasmin gatā na nivartanti bhūyaḥ l tamēva c55dyaṃ puruṣaṃ prapadyē yataḥ pravṛttiḥ prasṛtā purāṇī ||4||

nirmānamōhā jitasaṅgadōṣāḥ adhyātmanityā vinivṛttakāmāḥ I dvandvairvimuktāḥ sukhaduḥkhasaṃjñaiḥ gacchantyamūḍhāḥ padamavyayaṃ tat II5II

na tadbhāsayatē sūryō na śaśāṅkō na pāvakaḥ l yadgatvā na nivartantē taddhāma paramam mama llell

mamaivāṃśō jīvalōkē jīvabhūtaḥ sanātanaḥ l manaḥṣaṣṭhānīndriyāṇi prakṛtisthāni karṣati ||7|| śarīram yadavāpnōti yaccāpyutkrāmatīśvaraḥ I gṛhītvaitāni saṃyāti vāyurgandhānivāśayāt II 8 II

śrōtram cakṣuḥ sparśanam ca rasanam ghrāṇamēva ca ladhisthāya manaścāyam visayānupasēvatē 🌬

utkrāmantam sthitam vā Spi bhunjānam vā guņānvitam l vimūdhā nānupašyanti pašyanti jnānacakṣuṣaḥ IIOI

yatantō yōginaścainam paśyantyātmanyavasthitam | yatantō Spyakṛtātmānō nainam paśyantyacētasaḥ ||11||

yadāssdityagatam tējō jagadbhāsayatēskhilam I yaccandramasi yaccāgnau tattējō viddhi māmakam II2I

gāmāviśya ca bhūtāni dhārayāmyahamōjasā l pusnāmi causadhīh sarvāh sōmō bhūtvā rasātmakah ||13||

aham vaiśvānarō bhūtvā prāṇinām dēhamāśritaḥ l prāṇāpānasamāyuktaḥ pacāmyannam caturvidham ||14||

sarvasya cāham hṛdi sanniviṣṭōmattaḥ smṛtirjñānamapōhanam ca I vēdaiśca sarvairahamēva vēdyōvēdāntakṛdvēdavidēva cāham IIII

dvāvimau puruṣau lōkē kṣaraścākṣara ēva ca l kṣaraḥ sarvāṇi bhūtāni kūṭasthōṢkṣara ucyatē ||16||

uttamaḥ puruṣastvanyaḥ paramātmētyudāhṛtaḥ I yō lōkatrayamāviśya bibhartyavyaya īśvaraḥ III

yasmāt kṣaramatītōSham akṣarādapi cōttamaḥ l atōSsmi lōkē vēdē ca prathitaḥ puruṣōttamaḥ l18||

yō māmēvamasammūḍhō jānāti puruṣōttamam l sa sarvavidbhajati māṃ sarvabhāvēna bhārata ||19||

iti guhyatamam śāstramidamuktam mayā Snagha l ētad-buddhvā buddhimān syāt kṛtakṛtyaśca bhārata ||20||

|| ṣōḍaśōSdhyāyaḥ|| śrībhagavānuvāca

abhayam sattvasamśuddhirjñānayōgavyavasthitiḥ l dānam damaśca yajñaśca svādhyāyastapa ārjavam ||1||

ahiṃsā satyamakrōdhastyāgaḥ śāntirapaiśunam | dayā bhūtēṣvalōluptvaṃ mārdavaṃ hrīracāpalam ||2||

tējaḥ kṣamā dhṛtiḥ śaucamadrōhō nātimānitā I bhavanti sampadam daivīmabhijātasya bhārata II3I

dambhō darpōSbhimānaśca krōdhaḥ pāruṣyamēva ca l ajñānaṃ cābhijātasya pārtha sampadamāsurīm ||4||

daivī sampadvimōkṣāya nibandhāyऽऽsurī matā । mā śucah sampadam daivīmabhijātōऽsi pāṇdava ॥5॥

dvau bhūtasargau lōkēSsmin daiva āsura ēva ca l daivō vistaraśaḥ prōkta āsuraṃ pārtha mē śṛṇu lel

pravṛttim ca nivṛttim ca janā na vidurāsurāḥ l na śaucam nāpi cऽऽcārō na satyam tēṣu vidyatē ॥७॥

asatyamapratiṣṭhaṃ tē jagadāhuranīśvaram I aparasparasambhūtaṃ kimanyat kāmahaitukam IIsII

ētām dṛṣṭimavaṣṭabhya naṣṭātmānōSlpabuddhayaḥ I prabhavantyugrakarmāṇaḥ kṣayāya jagatōShitāḥ 🎚ⴰⵍ

kāmamāśritya duṣpūram dambhamānamadānvitāḥ I

```
mōhādgrhītvāSsadgrāhān pravartantēSśucivratāh ||10||
cintāmaparimēyām ca pralayāntāmupāśritāh I
kāmopabhogaparamā ētāvaditi niścitāh ||11||
āśāpāśaśatairbaddhāh kāmakrōdhaparāyanāh I
īhantē kāmabhōgārtham anyāyēnārthasañcayān ∥12∥
idamadya mayā labdhamimam prāpsyē manōratham I
idamastīdamapi mē bhavişyati punardhanam ||13||
asau mayā hatah śatrurhanisyē cāparānapi I
īśvarōShamaham bhōgī siddhōSham balavān sukhī ∥14∥
ādhyōSbhijanavānasmi kōSnyōsti sadṛśō mayā I
yaksyē dāsyāmi mōdisya ityajñānavimōhitāh #15#
anēkacittavibhrāntā mohajālasamāvrtāh I
prasaktāḥ kāmabhōgēṣu patanti narakēऽśucau #16#
ātmasambhāvitāh stabdhā dhanamānamadānvitāh I
yajantē nāmayajñaistē dambhēnāvidhipūrvakam | | 17 | |
ahankāram balam darpam kāmam krodham ca samśritāh I
māmātmaparadēhēsu pradvisantōSbhyasūyakāh | | 18 | |
tānaham dvisatah krūrān samsārēsu narādhamān I
ksipāmyajasramašubhān āsurīsvēva yōnisu | 19 | 19 |
āsurīm yōnimāpannā mūdhā janmani janmani I
māmaprāpyaiva kauntēya tatō yāntyadhamām gatim ||20||
```

trividham narakasyēdam dvāram nāśanamātmanah I

ētairvimuktaḥ kauntēya tamōdvāraistribhirnaraḥ l ācaratyātmanah śrēyastatō yāti parām gatim ||22||

yah śāstravidhimutsrjya vartatē kāmakāratah I

kāmah krōdhastathā lōbhastasmādētattrayam tyajēt ||21||

na sa siddhimavāpnōti na sukham na parām gatim 123 11

tasmācchāstram pramāṇam tē kāryākāryavyavasthitau I jñātvā śāstravidhānōktam karma kartumihārhasi ||24||

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyām yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasaṃvādē daivāsurasampadvibhāgayōgō nāma ṣōḍaśōऽdhyāyaḥ∥

∥saptadaśō5dhyāyaḥ∥

arjuna uvāca

yē śāstravidhimutsṛjya yajantē śraddhayāSnvitāḥ l tēṣāṃ niṣṭhā tu kā kṛṣṇa sattvamāhō rajastamaḥ ll

śrībhagavānuvāca

trividhā bhavati śraddhā dēhinām sā svabhāvajā I sāttvikī rājasī caiva tāmasī cēti tām śṛṇu II2II

sattvānurūpā sarvasya śraddhā bhavati bhārata I śraddhāmayō Syam puruṣō yō yacchraddhaḥ sa ēva saḥ ||3||

yajantē sāttvikā dēvān yakṣarakṣāṃsi rājasāḥ l prētān bhūtagaṇāṃścānyē yajantē tāmasā janāḥ lal

aśāstravihitam ghōram tapyantē yē tapō janāḥ l dambhāhankārasamyuktāḥ kāmarāgabalānvitāḥ lsl

karṣayantaḥ śarīrasthaṃ bhūtagrāmamacētasaḥ I māṃ caivāntaḥśarīrasthaṃ tān viddhyāsuraniścayān II6II

āhārastvapi sarvasya trividhō bhavati priyaḥ I yajñastapastathā dānaṃ tēṣāṃ bhēdamimaṃ śṛṇu II7II

āyuḥsattvabalārōgyasukhaprītivivardhanāḥ ≀ rasyāḥ snigdhāḥ sthirā hṛdyā āhārāḥ sāttvikapriyāḥ ∥8∥

kaţvamlalavaṇātyuṣṇatīkṣṇarūkṣavidāhinaḥ lāhārā rājasasyēṣṭā duḥkhaśōkāmayapradāḥ lal

yātayāmam gatarasam pūti paryusitam ca yat I ucchiştamapi cāmēdhyam bhōjanam tāmasapriyam ||10|| aphalākānkṣibhiryajñō vidhidṛṣṭō ya ijyatē I yastavyamēvēti manah samādhāya sa sāttvikah | | 11 | | abhisandhāya tu phalam dambhārthamapi caiva yat I ijyatē bharataśrēstha tam yajñam viddhi rājasam ∥12∥ vidhihīnamasrstānnam mantrahīnamadaksinam I śraddhāvirahitam yajñam tāmasam paricakṣatē ||13|| dēvadvijaguruprājnapūjanam śaucamārjavam I brahmacaryamahimsā ca śārīram tapa ucyatē ||14|| anudvēgakaram vākyam satyam priyahitam ca yat I svādhyāyābhyasanam caiva vānmayam tapa ucyatē | 15| manah prasadah saumyatvam maunamatmavinigrahah | bhāvasamśuddhirityētat tapō mānasamucyatē | | 16 | | śraddhayā parayā taptam tapastat trividham naraih I aphalākānksibhiryuktaih sāttvikam paricaksatē | | 17 | | satkāramānapūjārtham tapō dambhēna caiva yat I kriyatē tadiha prōktam rājasam calamadhruvam ||18|| mūdhagrāhēn SStmanō yat pīdayā kriyatē tapah I parasyōtsādanārtham vā tattāmasamudāhrtam ||19|| dātavyamiti yaddānam dīyatē Snupakārinē I dēśē kālē ca pātrē ca taddānam sāttvikam smrtam ||20||

yattu pratyupakārārtham phalamuddiśya vā punaḥ l dīyatē ca parikliṣṭam taddānam rājasam smṛtam ||21||

adēśakālē yaddānam apātrēbhyaśca dīyatē l $asatkrtamavaj nātam tattāmasamudāhrtam <math display="inline">\|{\it 22}\|$

ōm tatsaditi nirdēśō brahmaṇastrividhaḥ smṛtaḥ l brāhmaṇāstēna vēdāśca yajñāśca vihitāḥ purā ∥23∥

tasmādōmityudāhṛtya yajñadānatapaḥkriyāḥ | pravartantē vidhānōktāh satatam brahmavādinām ||24||

tadityanabhisandhāya phalam yajñatapaḥkriyāḥ l dānakriyāśca vividhāḥ kriyantē mōkṣakāṅkṣibhiḥ ||25||

sadbhāvē sādhubhāvē ca sadityētat prayujyatē | praśastē karmaņi tathā sacchabdaḥ pārtha yujyatē | | 26 | |

yajñē tapasi dānē ca sthitiḥ saditi cōcyatē | karma caiva tadarthīyaṃ sadityēvābhidhīyatē ||27||

aśraddhayā hutam dattam tapastaptam kṛtam ca yat I asadityucyatē pārtha na ca tat prētya nō iha ||28||

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṃ yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasaṃvādē śraddhātrayavibhāgayōgō nāma saptadaśōSdhyāyaḥ∥

"aṣṭādaśō5dhyāyaḥ"

arjuna uvāca

sannyāsasya mahābāhō tattvamicchāmi vēditum l tyāgasya ca hṛṣīkēśa pṛthakkēśiniṣūdana la

śrībhagavānuvāca

kāmyānām karmaṇām nyāsam sannyāsam kavayō viduḥ I sarvakarmaphalatyāgam prāhustyāgam vicakṣaṇāḥ II2II

tyājyam dōṣavadityēkē karma prāhurmanīṣiṇaḥ I yajñadānatapaḥkarma na tyājyamiti cāparē II3I

niścayam śṛṇu mē tatra tyāgē bharatasattama | tyāgō hi puruṣavyāghra trividhaḥ samprakīrtitaḥ ||4||

yajñadānatapaḥkarma na tyājyaṃ kāryamēva tat I yajñō dānaṃ tapaścaiva pāvanāni manīṣiṇām Is I

ētānyapi tu karmāṇi saṅgaṃ tyaktvā phalāni ca l kartavyānīti mē pārtha niścitaṃ matamuttamam llell

niyatasya tu sannyāsaḥ karmaṇō nōpapadyatē I mōhāttasya parityāgastāmasaḥ parikīrtitaḥ II7II

duḥkhamityēva yatkarma kāyaklēśabhayāt tyajēt I sa kṛtvā rājasaṃ tyāgaṃ naiva tyāgaphalaṃ labhēt II II

kāryamityēva yatkarma niyatam kriyatēSrjuna I saṅgam tyaktvā phalam caiva sa tyāgaḥ sāttvikō mataḥ II9II

na dvēṣṭyakuśalaṃ karma kuśalē nānuṣajjatē l tyāgī sattvasamāviṣṭō mēdhāvī chinnasaṃśayaḥ ||10||

na hi dēhabhṛtā śakyaṃ tyaktuṃ karmāṇyaśēṣataḥ I yastu karmaphalatyāgī sa tyāgītyabhidhīyatē ||11||

aniṣṭamiṣṭaṃ miśraṃ ca trividhaṃ karmaṇaḥ phalam | bhavatyatyāgināṃ prētya na tu sannyāsināṃ kvacit | | 12 | |

pañcaitāni mahābāhō kāraṇāni nibōdha mē I sāṅkhyē krtāntē prōktāni siddhayē sarvakarmaṇām IIII

adhiṣṭhānaṃ tathā kartā karaṇaṃ ca pṛthagvidham l vividhāśca pṛthakcēṣtā daivam caivātra pañcamam lal

śarīravāṅmanōbhiryat karma prārabhatē naraḥ I nyāyyaṃ vā viparītaṃ vā pañcaitē tasya hētavaḥ ∥₁₅∥

tatraivam sati kartāramātmānam kēvalam tu yaḥ | paśyatyakṛtabuddhitvānna sa paśyati durmatiḥ ||16||

yasya nāhaṃ kṛtō bhāvō buddhiryasya na lipyatē l hatvāSpi sa imāllōkānna hanti na nibadhyatē l17 l

jñānaṃ jñēyaṃ parijñātā trividhā karmacōdanā l karaṇaṃ karma kartēti trividhaḥ karmasaṅgrahaḥ ||18||

jñānam karma ca kartā ca tridhaiva guṇabhēdataḥ l prōcyatē guṇasaṅkhyānē yathāvacchṛṇu tānyapi lal

sarvabhūtēṣu yēnaikaṃ bhāvamavyayamīkṣatē l avibhaktaṃ vibhaktēṣu tajjñānaṃ viddhi sāttvikam ||20||

pṛthaktvēna tu yajjñānaṃ nānābhāvān pṛthagvidhān l vētti sarvēṣu bhūtēṣu tajjñānaṃ viddhi rājasam l21 l

yattu kṛtsnavadēkasmin kāryē saktamahaitukam l atattvārthavadalpam ca tattāmasamudāhṛtam l22 l

niyatam saṅgarahitamarāgadvēṣataḥ kṛtam l aphalaprēpsunā karma yattatsāttvikamucyatē ||23||

yattu kāmēpsunā karma sāhaṅkārēṇa vā punaḥ l kriyatē bahulāyāsaṃ tadrājasamudāhṛtam ||24||

anubandham kṣayam himsāmanapēkṣya ca pauruṣam l mōhādārabhyatē karma yattattāmasamucyatē ||25||

muktasaṅgōSnahaṃvādī dhṛtyutsāhasamanvitaḥ I siddhyasiddhyōrnirvikārah kartā sāttvika ucyatē ||26||

rāgī karmaphalaprēpsurlubdhō hiṃsātmakōSśuciḥ l harṣaśōkānvitaḥ kartā rājasaḥ parikīrtitaḥ ||27||

ayuktaḥ prākṛtaḥ stabdhaḥ śaṭhō naiṣkṛtikōSlasaḥ l viṣādī dīrghasūtrī ca kartā tāmasa ucyatē ||28||

buddhērbhēdam dhṛtēścaiva guṇatastrividham śṛṇu l prōcyamānamaśēṣēṇa pṛthaktvēna dhanañjaya ||29||

pravṛttiṃ ca nivṛttiṃ ca kāryākāryē bhayābhayē I bandham mōksam ca yā vētti buddhih sā pārtha sāttvikī 🛭 30 🔻

yayā dharmamadharmam ca kāryam cākāryamēva ca l ayathāvat prajānāti buddhiḥ sā pārtha rājasī ||31||

adharmam dharmamiti yā manyatē tamasā Svṛtā I sarvārthān viparītāṃśca buddhiḥ sā pārtha tāmasī ||32||

dhṛtyā yayā dhārayatē manaḥprāṇēndriyakriyāḥ l yōgēnāvyabhicāriṇyā dhṛtiḥ sā pārtha sāttvikī ||33||

yayā tu dharmakāmārthān dhṛtyā dhārayatēSrjuna I prasaṅgēna phalākāṅkṣī dhṛtiḥ sā pārtha rājasī ||34||

yayā svapnam bhayam śōkam viṣādam madamēva ca I na vimuncati durmēdhā dhṛtiḥ sā pārtha tāmasī II 35 II sukham tvidānīm trividham śṛṇu mē bharatarṣabha l abhyāsādramatē yatra duḥkhāntam ca nigacchati ||36||

yattadagrē viṣamiva pariṇāmēSmṛtōpamam latsukham sāttvikam prōktam ātmabuddhiprasādajam ||37||

viṣayēndriyasaṃyōgād-yattadagrēSmṛtōpamam | parināmē visamiva tatsukham rājasam smrtam || 38 ||

yadagrē cānubandhē ca sukhaṃ mōhanamātmanaḥ l nidrālasyapramādōttham tattāmasamudāhrtam ||39||

na tadasti pṛthivyāṃ vā divi dēvēṣu vā punaḥ | sattvam prakṛtijairmuktam yadēbhih syāt tribhirguṇaih ||40||

brāhmaṇakṣatriyaviśāṃ śūdrāṇāṃ ca parantapa | karmāṇi pravibhaktāni svabhāvaprabhavairguṇaiḥ ||41||

śamō damastapaḥ śaucaṃ kṣāntirārjavamēva ca | jñānaṃ vijñānamāstikyaṃ brahmakarma svabhāvajam ||42||

śauryam tējō dhṛtirdākṣyam yuddhē cāpyapalāyanam l dānamīśvarabhāvaśca kṣātram karma svabhāvajam ||43||

kṛṣigaurakṣyavāṇijyaṃ vaiśyakarma svabhāvajam l paricaryātmakaṃ karma śūdrasyāpi svabhāvajam lal

svē svē karmaṇyabhirataḥ saṃsiddhiṃ labhatē naraḥ l svakarmanirataḥ siddhiṃ yathā vindati tacchṛṇu labl

yataḥ pravṛttirbhūtānāṃ yēna sarvamidaṃ tatam | svakarmaṇā tamabhyarcya siddhiṃ vindati mānavaḥ ||46||

śrēyān svadharmō viguṇaḥ paradharmātsvanuṣṭhitāt I svabhāvaniyataṃ karma kurvannऽऽpnōti kilbiṣam II47 II

sahajam karma kauntēya sadōṣamapi na tyajēt I sarvārambhā hi dōṣēṇa dhūmēnāgnirivऽऽvṛtāḥ ||48|| asaktabuddhiḥ sarvatra jitātmā vigataspṛhaḥ l naiskarmyasiddhim paramām sannyāsēnādhigacchati ||49||

siddhim prāptō yathā brahma tathā SSpnōti nibōdha mē I samāsēnaiva kauntēya niṣṭhā jñānasya yā parā II50 II

buddhyā viśuddhayā yuktō dhṛtyā SStmānam niyamya ca I śabdādīn viṣayāṃstyaktvā rāgadvēṣau vyudasya ca II 51 II

viviktasēvī laghvāśī yatavākkāyamānasaḥ l dhyānayōgaparō nityam vairāgyam samupāśritah ||52||

ahankāram balam darpam kāmam krōdham parigraham l vimucya nirmamah śāntō brahmabhūyāya kalpatē ||53||

brahmabhūtaḥ prasannātmā na śōcati na kāṅkṣati I samah sarvēsu bhūtēsu madbhaktim labhatē parām ||54||

bhaktyā māmabhijānāti yāvān yaścāsmi tattvataḥ l tatō mām tattvatō jñātvā viśatē tadanantaram lssl

sarvakarmāṇyapi sadā kurvāṇō madvyapāśrayaḥ l matprasādādavāpnōti śāśvataṃ padamavyayam ls6ll

cētasā sarvakarmāṇi mayi sannyasya matparaḥ l buddhiyōgamupāśritya maccittaḥ satataṃ bhava ||57||

maccittah sarvadurgāņi matprasādāt tariṣyasi latha cēttvamahankārānna śrōṣyasi vinankṣyasi ls8 l

yadahaṅkāramāśritya na yōtsya iti manyasē I mithyaiṣa vyavasāyastē prakṛtistvāṃ niyōkṣyati ||59||

svabhāvajēna kauntēya nibaddhaḥ svēna karmaṇā l kartuṃ nēcchasi yanmōhāt kariṣyasyavaśōSpi tat 1160 ll

īśvaraḥ sarvabhūtānāṃ hṛddēśēSrjuna tiṣṭhati l bhrāmayan sarvabhūtāni yantrārūḍhāni māyayā ||61|| tamēva śaraṇaṃ gaccha sarvabhāvēna bhārata l tatprasādātparāṃ śāntiṃ sthānaṃ prāpsyasi śāśvatam ||62||

iti tē jñānamākhyātam guhyādguhyataram mayā I vimršyaitadašēsēna yathēcchasi tathā kuru | | 63 | |

sarvaguhyatamam bhūyaḥ śṛṇu mē paramam vacaḥ l iṣṭōSsi mē dṛḍhamiti tatō vakṣyāmi tē hitam ||64||

manmanā bhava madbhaktō madyājī mām namaskuru I māmēvaisyasi satyam tē pratijānē priyōSsi mē II65II

sarvadharmān parityajya māmēkam śaraṇam vraja laham tvā sarvapāpēbhyō mōkṣayiṣyāmi mā śucaḥ 1661

idam tē nātapaskāya nābhaktāya kadācana I na cāśuśrūṣavē vācyam na ca mām yōSbhyasūyati 16711

ya idam paramam guhyam madbhaktēṣvabhidhāsyati l bhaktim mayi parām kṛtvā māmēvaiṣyatyasaṃśayaḥ 1168 ll

na ca tasmānmanuṣyēṣu kaścinmē priyakṛttamaḥ l bhavitā na ca mē tasmādanyaḥ priyatarō bhuvi | | 69 | |

adhyēṣyatē ca ya imam dharmyam samvādamāvayōḥ l jñānayajñēna tēnāhamiṣṭaḥ syāmiti mē matiḥ ||70||

śraddhāvānanasūyaśca śṛṇuyādapi yō naraḥ | sōSpi muktaḥ śubhāllōkān prāpnuyāt puṇyakarmaṇām ||71||

kaccidētacchrutam pārtha tvayaikāgrēņa cētasā l kaccidajñānasammōhaḥ pranaṣṭastē dhanañjaya ||72||

arjuna uvāca

naṣṭō mōhaḥ smṛtirlabdhā tvatprasādānmayāScyuta I sthitōSsmi gatasandēhaḥ kariṣyē vacanaṃ tava II73II

sañjaya uvāca

ityaham vāsudēvasya pārthasya ca mahātmanah I

samvādamimamaśrausamadbhutam rōmaharsanam ||74||

vyāsaprasādācchrutavān ētadguhyamaham param I yōgam yōgēśvarāt kṛṣṇāt sākṣāt kathayataḥ svayam I75II

rājan saṃsmṛtya saṃsmṛtya saṃvādamimamadbhutam | kēśavārjunayōḥ puṇyaṃ hṛṣyāmi ca muhurmuhuḥ ||76||

tacca saṃsmṛtya saṃsmṛtya rūpamatyadbhutaṃ harēḥ I vismayō mē mahān rājan hṛṣyāmi ca punaḥ punaḥ 🏽 🗸 🗸

yatra yōgēśvaraḥ kṛṣṇō yatra pārthō dhanurdharaḥ l tatra śrīrvijayō bhūtirdhruvā nītirmatirmama ||78||

∥ōm tatsaditi śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyām yōgaśāstrē śrīkṛṣṇārjunasamvādē mōkṣasannyāsayōgō nāma aṣṭādaśōऽdhyāyaḥ∥

*****

∥māhātmyam∥

gītāśāstramidam puņyam yaḥ paṭhēt prayataḥ pumān l viṣṇōḥ padamavāpnōti bhaya-śōkādi-varjitaḥ ll

gītādhyayana-śīlasya prāṇāyāma-parasya ca l naiva santi hi pāpāni pūrva-janma-kṛtāni ca l2 l

mala-nirmōcanam puṃsām jala-snānam dinē dinē I sakṛd-gītāmbhasi snānam saṃsāra-mala-nāśanam II3 II

gītā sugītā kartavyā kimanyaiḥ śāstra-vistaraiḥ l yā svayaṃ padmanābhasya mukha-padmād-viniḥsṛtā lall

bhāratāmṛta-sarvasvam viṣṇōrvaktrād-viniḥṣṛtam l gītā-gaṅgōdakam pītvā punarjanma na vidyatē ls

sarvopaniṣado gāvo dogdhā gopāla-nandanaḥ l pārthō vatsaḥ sudhīrbhōktā dugdhaṃ gītāmṛtaṃ mahat llell

ēkaṃ śāstraṃ dēvakī-putra-gītam ēkō dēvō dēvakī-putra ēva l ēkō mantrastasya nāmāni yāni karmāpyēkam tasya dēvasya sēvā $\| \mathbf{z} \|$

||gītārthasaṅgrahaḥ||

yatpadāmbhōruhadhyānavidhvastāśēṣakalmaṣaḥ l vastutāmupayātōShaṃ yāmunēyaṃ namāmi tam III

svadharmajñānavairagyasādhyabhaktyēkagōcaraḥ I nārāyanah param brahma gītāśāstrē samīritah II2II

jñānakarmātmikē nēstē yōgalaksyē susaṃskṛtē lātmānubhōtisiddhyarthē pūrvaṣaṭkēna cōditē la l

madhyamē bhagavattattvayāthātmyāvāptisiddhayē | jñānakarmābhinirvartyō bhaktiyōgaḥ prakīrtitaḥ ||4||

pradhānapuruṣavyaktasarvēśvaravivēcanam l karmadhīrbhaktirityādi pūrvaśēṣōSntimōditaḥ II5II

asthānasnēhakārpaṇyadharmādharmadhiyā55kulam | pārthaṃ prapannamuddiśya śāstrāvataraṇaṃ kṛtam ||6||

nityātmāsaṅgakarmēhāgōcarā sāṅkhyayōgadhīḥ l dvitīyē sthitadhīlakṣā prōktā tanmōhaśāntayē | 17 | 18

asaktyā lōkarakṣāyai guṇēṣvārōpya kartṛtām I sarvēśvarē vā nyasyōktā trtīyē karmakāryatā II 8 II

prasaṅgāt svasvabhāvōktiḥ karmaṇōSkarmatāSsya ca l bhēdā jñānasya māhatmyam caturthādhyāya ucyatē 💵

karmayōgasya saukaryam śaighryam kāścana tadvidhāḥ l brahmajñānaprakāraśca pañcamādhyāya ucyatē ||10||

```
yōgābhyāsavidhiryōgī caturdhā yōgasādhanam | yōgasiddhiḥ svayōgasya pāramyaṃ ṣaṣṭa ucyatē ||11|| svayāthātmyaṃ prakṛtyāsya tirōdhiḥ śaraṇāgatiḥ | bhaktabhēdaḥ prabuddhasya śraiṣṭhyaṃ saptama ucyatē ||12|| aiśvaryākṣarayāthātmyabhagavaccaraṇārthinām | vēdyōpādēyabhāvānāmaṣṭamē bhēda ucyatē ||13|| svamāhātmyaṃ manuṣyatvē paratvaṃ ca mahātmanām | viśēṣō navamē yōgō bhaktirūpaḥ prakīrtitaḥ ||14|| svakalyāṇaguṇānantyakṛtsnasvādhīnatāmatiḥ | bhaktyutpattivivṛddhyarthā vistīrṇā daśamōditā ||15|| ēkādaśē svayāthātmyasākṣātkārāvalōkanam | dattamuktaṃ vidiprāptyōrbhaktyēkōpāyatā tathā ||16||
```

bhaktēḥ śraiṣṭhyamupāyōktiraśaktasyऽऽtmaniṣṭhatā l tatprakārastvatiprītiḥ bhaktērdvādaśa ucyatē ||17||

dēhasvarūpamātmāptihēturātmaviśōdhanam l bandhahēturvivēkaśca trayōdaśa udīryatē ||18||

guṇabandhavidhā tēṣāṃ kartṛtvaṃ tannivartanam I gatitrayasvamūlatvaṃ caturdaśa udīryatē ||19||

acinmiśrādviśuddhācca cētanāt puruṣōttamaḥ l vyāpanādbharaṇāt svāmyādanyaḥ pañcadaśōditaḥ l20 l

dēvāsuravibhāgōktipūrvikā śāstravaśyatā l tattvānuṣṭhānavijñānasthēmnē ṣōḍaśa ucyatē ||21||

aśāstramāsuram kṛtsnam śāstrīyam guṇataḥ pṛthak l
 lakṣaṇam śāstrasiddhasya tridhā saptadaśōditam $\|22\|$

īśvarē kartṛtābuddhiḥ sattvōpādēyatāSntimē I svakarmapariṇāmaśca śāstrasārārtha ucyatē ||23|| karmayōgastapastīrthadānayajñādisēvanam | jñānayōgō jitasvāntaiḥ pariśuddhātmani sthitiḥ ||24||

bhaktiyōgaḥ paraikāntaprītyā dhyānādiṣu sthitiḥ l trayānāmapi yōgānām tribhiranyōnyasaṅgamah ||25||

nityanaimittikānām ca parārādhanarūpiņām l ātmadṛṣṭēsrayōSpyētē yōgadvārēṇa sādhakāḥ ||26||

nirastanikhilājñānō dṛṣṭvāऽStmānaṃ parānugam | pratilabhya parām bhaktim tayaivऽSpnōti tatpadam ||27||

bhaktiyōgastadarthī cēt samagraiśvaryasādhakaḥ lātmārthī cēt trayōSpyētē tatkaivalyasya sādhakāḥ l28 l

ēkāntyam bhagavatyēṣām samānamadhikāriṇām I yāvatprāpti parārthī cēt tadēvātyantamaśnutē ||29||

jñānī tu paramaikantī tadāyattatmajīvanaḥ l tatsaṃślēṣaviyōgaikasukhaduḥkhastadēkadhīḥ ||30||

bhagavad Idhyānayōgōktivandanastutikīrtanaiḥ labdhātmā tadgataprāṇamanōbuddhīndriyakriyaḥ ||31||

nijakarmādi bhaktyantam kuryāt prītyaiva kāritah I upāyatām parityajya nyasyēddēvē tu tāmabhīh II 32 II

ēkāntātyantadāsyaikaratistatpadamāpnuyāt | tatpradhānamidam śāstramiti gītārthasaṅgrahaḥ ||33||

liti śrī yāmunācāryaviracitam gītarthasangrahah sampūrņahl

||gītāmāhātmyam||

dharōvāca

bhagavan parēmēśāna bhaktiravyabhicāriņī ∣ prārabdham bhujyamānasya katham bhavati hē prabhō ∥₁∥

śrī visnuruvāca

prārabdham bhujyamānō hi gītābhyāsarataḥ sadā I sa muktaḥ sa sukhī lōkē karmaṇā nōpalipyatē ||2||

mahāpāpādipāpāni gītādhyānam karōti cēt l kvacit sparšam na kurvanti nalinīdalamambuvat ||3||

gītāyāḥ pustakaṃ yatra yatra pāṭhaḥ pravartatē l tatra sarvāṇi tīrthāni prayāgādīni tatra vai ||4||

sarvē dēvāśca ṛṣayō yōginaḥ pannagāśca yē I gōpālā gōpikā vāSpi nāradōddhavapārṣadaiḥ I sahāyō jāyatē śīghraṃ yatra gītā pravartatē IIsII

yatra gītāvicāraśca paṭhanaṃ pāṭhanaṃ śrutam l tatrāhaṃ niścitaṃ pṛthvi nivasāmi sadaiva hi lel

gītāśrayēSham tiṣṭhāmi gītā mē cōttamam gṛham I gītājñānamupāśritya trillōkān pālayāmyaham I7I

gītā mē paramā vidyā brahmarūpā na saṃśayaḥ l ardhamātrākṣarā nityā svānirvācyapadātmikā lsl

cidānandēna kṛṣṇēna prōktā svamukhatōSrjunam I vēdatrayī parānandā tattvārthajñānasaṃyutā II9II

```
yōSstādaśajapō nityam narō niścalamānasah I
jñānasiddhim sa labhatē tatō yāti param padam ||10||
pāṭhēSsamarthaḥ sampūrṇē tatōSrdham pāṭhamācarēt I
tadā gōdānajam punyam labhatē nātra samśayah ||11||
tribhāgam pathamānastu gangāsnānaphalam labhēt I
sadamśam japamānastu sōmayāgaphalam labhēt ||12||
ēkādhyāyam tu yō nityam pathatē bhaktisamyutah I
rudralōkamavāpnōti ganō bhūtvā vasēcciram | 13 | 1
adhyāyam ślōkapādam vā nityam yaḥ paṭhatē naraḥ I
sa yāti naratām yāvanmanvantaram vasundharē | | 14 | |
gītāyāh ślōkadaśakam sapta pañca catustayam I
dvau trīnēkam tadardham vā ślōkānām yaḥ paṭhēnnaraḥ #15#
candralōkamavāpnōti varsānāmavutam dhruvam |
gītāpāthasamāyuktō mrtō mānusatām vrajēt ||16||
gītābhyāsam punah krtvā labhatē muktimuttamām I
gītētyuccārasamyuktō mriyamānō gatim labhēt | | 17 | |
gītārthaśravaṇāsaktō mahāpāpayutōSpi vā I
vaikuntham samavāpnōti visnunā saha mōdatē | | 18 | |
gītārtham dhyāyatē nityam krtvā karmāni bhūriśah |
jīvanmuktah sa vijñēyō dēhāntē paramam padam ||19||
gītāmāśritya bahavō bhūbhujō janakādayah I
nirdhūtakalmaṣā lōkē gītāyātāḥ param padam 1201
```

gītāyāḥ paṭhanaṃ kṛtvā māhātmyaṃ naiva yaḥ paṭhēt l vṛthā pāṭhō bhavēttasya śrama ēva hyudāhṛtaḥ l21 l

ētanmāhātmyasaṃyuktaṃ gītābhyāsaṃ karōti yaḥ I sa tat phalamavāpnōti durlabhāṃ gatimāpnuyāt ||22||

sūta uvāca

māhātmyamētadgītāyā mayā prōktam sanātanam $\mid$ gītāntē ca paṭhēdyastu yaduktam tatphalam labhēt $\parallel_{23}\parallel\parallel$ iti

śrīvārāhapurāņē śrīgītāmāhātmyam sampūrņam 🛚

*****